Чурапчыга күн тахсар!

САҤА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

2009 сыл Олунньу 28 күнэ СУБУОТА №№ 22-23 (9950-9951)

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Улууска — бу күннэргэ

УЛУУСКА А. Н. КИМ-КИМЭН ЫАЛДЬЫТТААТА

Профсоюз үлэни эрэ буоллбакка, үлэһит быраабын көмүскүүр тэрилтэнэн буолар. Билиҥҥи кэмҥэ профсоюз чилиэнэ буоллахха эрэ харыстаналлааҕ курдук сананалын. Омос санаатахха туох да көмөтө, суолтата суох үсүнүөс төлүү олорор курдукпут да, кыһалҕа тирээтэҕинэ, эйиэхэ уонна эн быраапкын кини эрэ көмүскүүр кыахтаах.

Олунньу 24–25 күннэригэр Чурапчы улууһугар А.Н.Ким-Кимэн председателлээх СР профсоюзтарын федерациятын делегацията үлэлээн ааста. Бастакы күн делегация ЧГФКСИ студеннарын кытта көрүстэ. Александр Николаевич ыччаты кытта көрсүһүүнү саҕалаабыта оруннаах уонна суолталаах. Быйылгы Ычӧат сылынан туох үлэ барыахтааҕын сырдаттылар, ханнык студенческай ычӧат түмсүүтэ баарын билиһиннэрдилэр. Ычӧакка билиитин тирэн турар тыын боппуруоһунан үлэ мистэйтэн хаачыллыбыт буолар. Бу боппуруоска профсоюз специалистара выпускник туох көмүскэллээҕин, ычӧат үлэлиир буоларын туһугар кэһиллиэнэ дьарыктаах буолуутун кинини кытта ыкса үлэ барарын этилэр, муҥнарар боппуруостарыгар эппиэттээтилэр.

Иккис күн делегацияны дьаһалта дьиэтигэр улуус баһылыга С.И.Яковлев көрүстэ. Субо мунньаҕы Семен Илларионович, суолталаах уонна олус ааҕыллаах тэрээһин ыытыллан турарын бэлиэтээн туран, эҕэрдэ тылынан аста. Мунньахха СР профсоюзтарын федерациятын председателэ А.Н.Ким-Кимэн, СР профсоюзтарын федерациятын председателин солбуйааччы М.Н.Кочнев, Чурапчы улууһун профсоюзнай координационнай сэбиэтин председателэ Е.И.Давыдов ыытыллыбыт үлэлэрин отчуоттаатылар. Саалаһы толору мустубут бэйэр интэриэстээх дьон ыйытыыларыгар тыаһын доҕуһуолунан СР профсоюзтарын федерацията уонна "Чурапчы улууһа" МТ дьаһалтата бииргэ үлэлиэхтэрэ көрдөхтөрүн бигэргэттилэр.

Күн иккис аҥарыгар делегация тэрилтэлэр, оҕу тэҥэ улуустааҕы Ис дьыала отделын үлэтин-хамнаһын билистэ. Нэһилиэнньэ кулүтүөннэртэн, хаһыыбырдьыттартан көмүскэллээх буолуутугар туох үлэ барарын, сүрүн кыһалҕалары торумнастылар, профилактическай үлэ барылын быһаарыстылар. Салгыы Александр Николаевич бэчээт, телевидение, радио үлэһиттэрин кытта көрүстэ. Көрсүһүү туһунан сиһилии кэлэр нүөмэргэ ааҕыҥ.

Айталина АДАМОВА.

Хаартыскаҕа: хаҥастан С.И. Яковлев, А.Н. Ким-Кимэн.

ВЕТЕРИНАРНАЙ ИНСПЕКТОРДАР КҮРЭХТЭРИГЭР

Сотору таҕыста улуус ветеринарнай инспектордарын икки ардыларынааҕы күрэх Дириҥҥэ И. Е. Федосеев – Доосо аатынан агроэскуолаҕа тэрээһиннээхтик буолан ааста. Улуустутугар барыта 20 ветеринарнай инспектор үлэлиир.

Күрэхтэһиигэ 12 инспектор-4 түһүмэҕинэн бэйэлэрин тургутуһан көрдүлэр. Бэйэни билиһиннэриигэ М.М.Макарова (Хахыйах), А.Д.Лукина (Болтоҥо), В.М.Баишева (Мугудай) бастыҥнарынан ааттаннылар. Иккис түһүмэххэ дьиэтээҕи сорудахха учаастакка тахсар ветеринарнай бюллетеннэри көмүскээһин буолла. Манна ордук толору ис хоһоонноох, тупсаҕай оҥоһуулаах бюллетеннэри А.И.Егорова (Дириҥ), Н.П.Посельскай (Хатылы), С.С.Николаева (Чурапчы сэл.), Р.А.Сысолятина (Бахсы), В.М.Баишева, А.Д.Лукина киллэрбиттэр. Кинилэр бюллетеннэрин дьүүллүүр сүбэ, көрөөччүлэр кинилэригэр чаҕылхайдык көмүскээтилэр. Үһүс түһүмэххэ кэлэн кэмҥэ ким түргэнник таптаан дьарыктанарын билиһиннэриигэ конкурсаннар араас талааннара арылынна. Төрдүс саамай эппиэттээх түһүмэҕинэн билиини тургутуу буолла. Бу саамай долгутуулаах күрэххэ уопуттаах инспектор В.Д.Попова (Арылаах) бэрҕэһэрыттан чорбойдо. Кинилэн хаалсыбат эппиэти Мугудайтан В.М.Баишева биэрдэ.

Түмүккэ "Бастыҥ ветеринарнай инспектор" ааты В.М.Баишева ылла. Анал номинация хаһаайыннарынан А.Д.Лукина, В.Д.Попова, М.М.Макарова, Р.А.Сысолятина, В.Г.Дьячковская (Хайахсыт) буоллулар. Кыайыылаахтар анал дипломнарынан, сыаналаах бэлэхтэринэн наҕараадаланнылар.

В. ТРОФИМОВА,
ветуправление начальнигын солбуйааччы.

ӨЙ МЫНДЫР ТҮҺҮЛГЭТЭ

Олунньу 15 күнүгэр Мугудай нэһилиэгэр Д.Д.Красильников аатынан орто оскуолаҕа "Садуобаҕа" тыгааһыннаах күрэхтэһии буолан ааста. Бу күрэхтэһии дуобакка спорт маастарыгар кандидат, уһуйаанга кыра саастаах оҕолору дуобат мындыр эйгэтигэр уһуйбут ветеран-педагог А.К.Сивцева анал бириэһигэр ыытылынна. Дьоро түгэнҥэ Анна Кирилловнаҕа итии-истиҥ махтал тыллар этилиннилэр, эҕэрдэ ырыа элэлгэтэ дьиэрэйдэ. Мугудайтан үүнэн тахсыбыт, кэлэ туттар оҕолорбут Рева Ноговицына, Коля Варламов аймах-билэ дьоннорo, төрөппүттэрэ дуобат куттаах истиҥ иитээччилэригэр эҕэрдэлэрин эттилэр.

Эрэйсиилээх күрэхтэһии түмүгүнэн эр дьоҥҥо ветеран оонньооччу Ф.Ф.Смирников бастакы миэстэни, дуобат, саахымат федерациятын салайааччыта В.Т.Ноговицын иккис миэстэни, эмиэ мындыр оонньооччу А.А.Варламов үһүс миэстэни ылары сигистилэр.

Дьахталларга А.К.Сивцева кимиэхэ да кинник биэрбэккэ бастакы, нэһилиэк чиэһин үгүстүк көмүскээбит, элбэх оҕо ийэтэ М.Е.Жиркова иккис, нэһилиэк биир күүстээх саахыматчыта Н.С.Попова үһүс миэстэ буоллулар.

Саахымат, дуобат, баарыс күрэхтэһиилэрин сэргээччилэр бэрт истиҥник аһал тэрийээччилэригэр махталларын биллэрдилэр.

Е. ДЬЯЧКОВСКАЯ.

Олунньу 18 күнүгэр Чурапчыга уус-уран тыл, поэзия дьоро киэһэтэ үүннэ. Бу күн саха народнай поэта, "Саха сирэ" хаһыат кылаабынай редактора Наталья Ивановна Харлампьеваны уонна Саха Республикатын Культура министерствотын духуобунай сайдыыга Департаменын салайааччыта Ольга Михайловна Харайбатованы кытта көрсүһүүгэ кини библиотека ааҕар саалатыгар дьон толору муһунна.

Көрсүһүүнү киинэммит библиотечнай ситим директора В.А.Платонова иилээн-саҕалаан ыытта. Поэзия киэһэтэ улуустааҕы гимназия "Эрэл" театральнай студиятын оҕолорун (сал. Саха Республикатын культуратын үтүөлээх үлэһитэ И.М.Заболоцкая), библиотека үлэһиттэрэ Н.Харлампьева истиҥ иэйиилээх, алгыс тыллаах, философскай көрүүлэрдээх хоһооннорутан таҥан туруорбут композицияларыттан саҕаланна.

Наталья Ивановна көрсүһүүгэ кэлбит дьоҥҥо айар үлэ абылаҥар ылларан сүрүйүүнэн хайдах дьарыктаммытын, билиҥҥи саха уус-уран литературатын туһунан сиһилии кэпсээтэ. Бэлиэтээн эттэххэ, кини бастакы хоһооннорун уонна Николай Лугинов бастакы кэпсээннэрин Саха народнай поэта Семен Данилов сөхтөрбүтэ, оҕолорун курдук тутан, литератураҕа сиэтэн киллэрбитэ. Кини алгыһынан айар үлэ аартыгынан өрө дабайан, уран тыл умсулҕаныгар уйдаран, билигин бииһиги сахабыт литературатын киэн туттуута буоллулар. Бу туһунан Наталья Ивановна истиҥ, иэйэрэх тылынан аҕынна.

САХА НАРОДНАЙ ПОЭТЫН КӨРСҮҺҮҮ

– Ааҕааччыларбын кытта көрүстэхпинэ санаабар саҥа, күүспэр күүс эбиллэр. Хоһооҥу сүрүйэр, тылы баһылыыр, айар дьоҕур удьуордаан кэлэр. Кини оҕоҕун соҕотоҕун оҥостубат. Доҕотторуҥ эн тулаҕар бааллара, тулалыыр дьонуҥ ортотугар эйигин өйдүүр дьону таба тайанарын олоххор, айар дьоҥҥо олус суолталаах.

Наталья Ивановна ааҕааччылар ыйытыыларыгар сиһилии эппиэттээтэ. "Соҕотохсуйуу – быстар дьолo суох киһи буолбатах. Соҕотохсуйуу ханнык баҕарар киһиэхэ баар. Соҕотох олорон киһи бэйэтин санаатын сааһылыыр, иннинки кэскилин туһунан толкуйдуур, чуумпуран олорон оҕоҕун ырыҥалаан көрүүтүн соҕотохсуйуу диэн саныыбын. Оттон ханнык кэмҥэ ордук иэйии киирэрий диир буоллаххытына, мин күһүнү сөбүлүүбүн. Атырдьах ыйыгар сурүйааччыбын, атырдьах ыйын "эдьиийим" диэн ааттыыбын," – диэн санаатын үллэстэр.

Бу көрсүһүүгэ бииһиги нэһилиэкпит түөрт оскуолатын үөрэнээччилэрэ, учууталлара кэлэн кыттыыны ылбыттара, оҕолор элбэх ыйытыыны биэрбиттэрэ кэрэхсэбиллээх. Улуус дьаһалтатын баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Д.Д.Пермякова, суруйааччы П.П.Федоров – Сомоҕо, "Арчы" үөрэтэр-үлэлиэтэр киин директора М.Н. Корякин, о.да. саха тылын, литература тын, саха омук сайдыытын туһунан бэйэлэрин санааларын эттилэр. Дириҥтэн ССРС культуратын туйгуна А.Д.Аммосов: "Көмүс сабыылаах, көмүс тылларгын тиһэн хомоҕой хоһооннорун бар дьоҥҥор бэлэхтии тур," – диэн алҕаан туран, Наталья Харлампьеваҕа инналаах, сапталлах, сүүтүктээх, кыттыыйдаах сахалыы матаачах бэлэхтээтэ. Түмүккэ Наталья Харлампьева ааҕааччыларыгар саҥа хоһооннорун ааҕта, бу умнуллубат киэһэни, истиҥ көрсүһүүнү тэрийбит библиотека үлэһиттэригэр махтал тылларын этэ.

Бииһиги норуоппут духуобунай баайын, саха тылын сүмэтин, кини уостубат илэтин илдьэ сылдьар, норуокка тарҕатар, бииһиги киэн туттар дьоммутун кытта маннык көрсүһүүлэр дьоҥҥо-сэргэҕэ үтүө санааны саҕаллар.

Н.ЗАХАРОВА.

Хаартыскаҕа: Көрсүһүүҕэ кэлии. Хаҥастан бэһис, алтыс О.М.Харайбатова, Н.И.Харлампьева.

ГАИ сэрэтэр

СЭРЭНИҤ! СУОЛГА – ОҔО!

Халлаан сылыйан, суол-иис халтараан буолбутунан, суолга куттала суох сылдьыыны күүһүрдэр иниттэн техникалаах, сатыы дьон суол быраабылатын булгуччулаахтык тутуһаллара ирдэнэр. Улуус иһигэр техникалаах дьон "скоростной режими" тутуһалларa модьуйуллар. Үгүс суоппардар дьону таһыыга докумуоннара ситэтэ суох сылдьаллар. Дьону таһар массыыналар, ол эбэтэр такси суоппардара куннээҕи медицинскэй көрүүнү бараллара, айан илиигэ, налоговай инспекция сибидиэтэльствотун илдьэ сылдьаллара уонна пассажирдары куттала суох буолуу курун иилиналларын модьуйаллара ирдэнэр. Таксистар уксүлэрэ путевката, медицинскэй көрүүтэ суохтара, массыыналарыгар эбии элбэх олордоллоро, миэстэни таһынан пассажирдары ылаллара дьон олоҕор кутталлы үөскэтэрин өйдүөхтэрин, итии кэбэхтэрин туоратыахтарын наада.

Кыра оҕолоох төрөппүттэр истэҕэригэр! Оҕо суол быраабылатын тутуһара эһиги билиигиниттэн эмиэ тутулуктааҕын умнумаҥ. Кыһаабыаһа, айанньыт ааҕар, турар массыына иннинэн туоруур табыллыбатын, кини алдьаs халтарыйан, охтон сиэртибэ буолуон сөбүн өйдөтүҥ. Иккиһинэн, суолга кутталлаах миэстэлэри билэрэ үөрэтиҥ. Суол кытыытыгар турар массыыналартан, мас-от, дьиэ, киоскалар тулар сирдэригэр сэрэн күүһүрдэҕэлэрэ ирдэнэр. Маннык сирдэргэ суоппардар оҕону көрбөккө, алдьархай тахсыан сөп. Уһуннук, суолу түбэһиэх сиргэ туоруурттан туттуналларыгар үөрэтиҥ. Суолу туоруурга светофордар, сатыы киһи туоруур суоллара бааллар. Бу сирдэргэ суоппардар тохтуохтаахтар эбэтэр тохтуурдар, онон суолу туоруурга куттала суох.

Бэйэ холобура оҕоҕо туругаааник тиийэрин умнумаҥ. Онон оҕо баарына суол быраабылатын бэйэҕит кэһимэҥ. Оҕону пассажир быһыытынан тиэйиэххэ анал кириэһилэнэ эбэтэр оҕону тутар төрөппүт атыыларга кыһыллыҥ. Оҕо алдьаах түбэлтэлэртэн үгүстэрэ оҕолор курдьаммакка айан алдьархайта түбэһэллэр. Төрөппүт, оҕоҥ иннинэ эн илиигэр баарын, эн билиигэр тирэҕирэрин умнума!

Чурапчытааҕы ГАИ отдела.

Санаабын этэбин

РАДИАЦИЯҔА ҮЛЭЛЭЭБИТТЭРГЭ БОЛҔОМТО КҮҮҺҮРҮӨН НААДА

(атомнай аварияҕа түбэспит "тобох саллаат" санаалара)

Олунньу 23 күнүгэр Аҕа дойдуну көмүскээччи (урукку Советскай Армия) күнүн бэлиэтээтибит. Ытык иэспитин толорон Ийэ дойдубутун көмүскүүргэ сорох армияҕа сылдьан, сорох атын дойдуга сэриилэһэн (Афганистан, Чечня), сорох "кистэлэҥ сирдэргэ" сулууспалаан, дьон тэҥинэн олох олорон, үлэлээн-хамсаан күн бүгүн олоробут.

Күн-дьыл этэҥҥэ, доруобайдык сырыттахха "чыычаах түүнүгүнэн элэс гынан ааһарын курдук" эбит. Арыйаах ыйыллан киһи гынан көтүппүт оскуолам 100 сааһын туолуоҕа. Умнуллубат 10-с кылааһы бүтэрбиппит 50 сыла ааһа оҕуста, ооньообото оҕо саастыт көһөрүү харах уулаах ыар сылларын ааспыта, эппиэккин-хаамыытынан аччыгытааһыны, тоҥууну-хатыыны билбит кырдьан эрэр кырдьаҕас көлүөнэ тыыннаах сылдьар кэрэтин үрдүктүк сыаналаан күн бүгүн оҕолорбутун, сиэннэрбитин иитиһэн олох олорон кэлэбит.

Үйэ аҥарын аварыа өттүтэр, 1958 сыллааххa, орто оскуоланы бүтэрээт, ытык иэспитин толуу армияҕа сулууспалыы барбыппыт. Ол кэмҥэ бу үс аҥар сыллааҕы сулууспабыт тугунан эрпиэн тахсыаҕын куойабытыгар–маҥкыбытыгар оҕустара даҕаны сатаабатахпыт. Ол биһиги бүрүйбүт буолбатах этэ. Туох санааттан эбитэ буолла, хаана даҕаны төрөөбүт алаастарыттан ыраатпатах эдэркээн уолаттары, эбиитин төгүрүк тулаайахтары, эбэтэр аҥардас ийэлэр оҕолорун аһаан ыланнар "1001 №-дээх спецхамаанда" оҥорон ыраах Челябинскай уобаласка кутуйах даҕаны сүүрэн түргүлүөн оҥордоруна айдаан тахсар сабыылаах зонаҕа киллэрбиттэрэ. Саҥа сулууспалыы диэн аттаан тиийдэхпит утаа радиация, дозиметрия, "производственнай кироос", "зона", "кпп" диэн өйдөбүллэрбитигэр олох өйдөммөт этилэр, арай орто оскуола программатыгар физика уруогар "радиация" диэн тылы истэн эрэ аһарбыппыт уонна учуонай Мария-Кюри Склодовскай арыйбыт рентгеновскай сардаҥаларын рентген диэн тылынан удумаҕалатан, оччолорго Чурапчыга салдик ыарыылаахтары рентгеҥҥэ түһэрэллэрин көрбүт буоламмыт, оччо сыыһаран судургутук өйдүүрбүт. Дьиҥэ, биһиги билиибит-көрүүбүт таһыма оччус намыһаҕа. Хаалыылаах эһиги сулууспабытыгар улахан охсуулугу оҥорууостааҕын сэрэйэн да көрбөт этибит. Ол радиацияны эппиэккин-хаамыытынан билэн, "тобох саллааттар" ааттаан бүгүн сорсуйан олоробут.

Саха сирин 18 улууһуттан талан, сымыйдаан баара эрэ 132 эдэркээн уолаттары ыкса күһүн арҕаа Челябинскай уобаласка тиийэн тиэрэнэттэн илдьибиттэрэ. Хаһан тиийэрбитин баран истэхпитинэ эппиттэрэ. Туох чааска түбэспиппитин, хайдах сулууспалыахтаахпытын тиийдэхпитинэ билиэххит диэн мас-таас курдук этэн кэбиспиттэрэ. Оччолорго, Советскай Союзка атомнай промышленность күүскэ-күүскэнэн сайда турар кэмигэр, киһи даҕаны атомнай саахал тахсыа диэн толкуйдаабакка даҕаны сырыттаҕына, ыраас халлааҥҥа этиҥ эппитинии сабыылаах зонаҕа улахан авария буолан ол кирин-хаҕын ыраастааччылары уонна киһи организмыгар, доруобуйатыгар радиация дьайыытын үөрэтэри армияҕа сулууспалыт биир кэрэсэ диэн умса анньыбыттара.

Манна биһиги радиация дьайыытыгар ылбыппыт. Күннэри-түүннэри кистэлэҥ постарга 8 эбэтэр 12 чаас сиэпэр рентгеновскай харандастаах, бэстилиэттээх харабыл буолан манаан тахсаҕын, төһө доза ылбыккын кэтээн көрөннөр эс постан тас постка киһэрэллэр, үлэлиир рабочайдары кытта кэпсэтэрин, сибиэс олохтуурун олох көҥүллээммэт. Тугу көрбүккүн, билбиккин киниэхэ даҕаны кэпсиэ суохтааххын (эбиттэн тахсарбытыгар 20 сыллаах балтыыска биэрбиппит). Өссө маннык постарга түбэстэххинэ дьоллоох курдук саныаҕын, сороҕор 8 чаас сир аннынар барыта бөчөөт, үрдүгэр кыһыл лаампа сууккаҕы быһа умайа турар тимир ааны маныыгын. Суукканы халбаттаах, дозиметрическай прибордаах үлэһиттэр киирэллэр. Тугу гынаалларын билбэккин. 15-20 мүнүүтэ буолан баран тахсаллар. Сирена орулаатаҕына куотаҕын диэн күн аайы сэрэтэллэр. Дьиҥэ, биһиги маныыр кэммитигэр сирена олох улуйбатаҕа. Сороҕор 6-8 буолан сибиинэстэн кутуллубут холуоҕа кэтэн, космонавт курдук таҥнан, противогаастаах постка туран, 30 мүнүүтэ буола-буола уларыйан иһэллэр. Барыта чып кистэлэҥ күүстээх пропускной системэ, күннэри-түүннэри дозиметрическай хонтуруол уонна манабыл, манабыл, манабыл.

Сулууспалаабыппыт үһүс сылыгар билиибит-көрүүбүт кэҥээн, уопутуран "дедтар" аатыран, эбэтэр ыалдьыбыта буолан объектарга барбат буола сатыырбыт. Күһүн тиийэрбитин кытта 2 ый үөрэх карантинын барбыбыт, онтон дьэ 3,5 сыл сулууспалыахтаах частарбытыгар тарҕаттылар. Мин бачча тиийэх биһиги объекка түбэстим, сорохтор пропуск бюротугар, сорохтор арыаллааһыҥҥа, сорохтор заставаҕа түбэһэн, урал-тарал бардыбыт. Бастакы улахан охсууну сорохторбут бу кулаартан ылбыттар. Кэлин ону сулууспалаан бүтэн, Саха сиригэр кэлэн баран кэпсээбиттэрин билбиппит.

Урановай производствоҕа "продукцияны" оҥорор кистэлэҥ объект уута суох табыллыбат. Уу – тыын боппуруос. Уралга биһиги туундарабытыгар курдук тыһыынчанан күөл, улахан күөллэр баһаа элбэхтэр. Ол иһин даҕаны атомнай промышленность сирин Уралга оҥорбут буолуохтаахтар. Биһиги сорох уолаттарбыт бастаан сулууспаларын сиһилиибиллэрдэригэр "Карачаево" диэн улахан күөлү ыраастаабыттар. Күөл бадарааныя курдьэҕиинэн баһан, анал иһиттэргэ кутан, анал массыыналарынан хайа эрэ илдьэ бараллар үһү. Онтон ол улахан күөл туолатын барытын 20 см дириҥнээх кырыһыан хаптаан ылан эмиэ анал массыыналарынан тиэйэллэр-таһаллар, оҥорторооллор үһү.

Кып-кыра чыычаах саҕа приборлаах дьоннор саллааттары кытта бииргэ сылдьаллар. Олор, арай, хара үлэтигэр олох үлэлээбэттэр үһү. Ыарыйдын даҕаны тута казармаҕа даҕаны киллэрбэккэ илдьэ бараллар. Арыйаах уол сулууспалара бүтэн дойдуларыгар тиийэн дэлби ыалдьан, үгүстэрэ тирии буолбуттар. Бальыыһаҕа тиийдэхтэринэ аанньа көрбөккөлөр, эмтээбэккэлэр, үлэлэригэр атах-бытах сылдьаннар, аһыы утахха ылларан сылдьаахтаабыттар, ким даҕаны кинилэргэ кыһаммат, наадыйбат эбит. Анараа дойдуга бараалларын билэн баран бүтэһик күннэригэр чугас, истиҥ табаарыстарыгар, аймахтарыгар туохтан маннык буолбуттарын, олорон ааспыт кылгас олохторугар таайыллыбатах таабырын, оспот баас буола сылдьыбытын, арыйаах тылынан да буоллар, кэпсээбиттэр, тыыннарын таһаарбыттар.

"...Биһигини ол күөл (Карачаево) сор суоллаата. Күөл бадарааныя, сир кырсын таһыыга туох даҕаны көмүскэлэ суох буоламмыт илдьибиппит. 2-3 нэдиэлэ үлэлээт эппит баһыгыран таҕыста, хонноҕут, сымсыбыт анныынан дириҥ оспот баастар баар буоллулар, тарбахтарбыт икки ардылара сораллон түстэ, баттахпыт тараннаахпытына, суунахпытына түһэ сылдьар, тыныраахтарбыт тосто сылдьаллар, аһыы олордоххуна эбэтэр кыыһаныгы ыстаатаххына тиниһит туллан киэр. Казармаҕа, күөлгэ ньаар солдатскай таҥаһынан сылдьаҕын, тугун даҕаны онуук киһи өлүөн курдук ылдьыбыт, ол эрээри сэниэ олох суох, нукаай курдуккун, күнү быһа туох эрэ ыарахан баттыыр курдук." Бу барыта радиация дьайыыта эбит, кинини тыынааахтыы көмүүтэ тэҥнээх. Биһиги Чурапчыттан, Татааттан 7 буолан барбыппыт. Бүгүн икки хааллыбыт – Чурапчыттан мин, Таатттан Обоюкин Толя. Смирников Семен, Герасимов Петя, Арегин Аким, Аммосов Михаил сорума суолланнылар (биир уол аатын умнубуппун). Онон биһиги 132 киһи барбыппыттан күн бүгүн 20-чэ эрэ киһи тыыннаах сылдьабыт быһыылаах.

Биһиги көмүскэллээх буоларбытын туруорсубут, республика бырастаарын кытары киирсибит киһинэн сэрэтох Иннокентий Егорович Кожуров буолар. Иннокентий Егорович Челябинскайга тиийэн ирдэһэн, туруорсан, мольуйан Саха сириттэн умса анньыллыбыт 132 саллаат дьылҕаларын дьылҕа оҥостон, Чернобыллааҕы атомнай саахаллааны содулун сэртибоэлларин быһыытынан кордарен, чэпчэтиилэри ылларга элбэх сыратын, күүһүн-уоҕун биэрбитэ. Доҕорум Иннокентий Егорович 3 сыл саллаат быһыытынан сабыылаах зонаҕа биһигэ сылдьыспыта, этиин-хааныгар радиация дьайыытын билбитэ, 2 төгүл хаанын уларыттаран тыыннаах хаалбыта. Киһи бүгүн биһиги кэнэҕэбитигэр суоҕун да иһин, күн бүгүн "тобох саллааттар" диэн аатырбыппыт да иһин, үгүс сылларга умнуллубат үтүө үлэтин оҥорон аттанаахтаата.

Бүгүн биһигини сомоҕолуур, төрүккэ тэрилтэбит даҕаны суох. "Саха-Чернобыль" Иван Егорович атаҕыттан ыһылынна, ким даҕаны биһигини өйөөбөт, өйдөөбөт, биһиги кыһалҕабытынан дьарыктаммат. Республика салалтата, Ил Түмэн депутаттара, социальнай харалта, казначейство үлэһиттэрэ атомнай саахаллааныга түбэспит Россия гражданнара сокуонта олоҕуран көмүскэллээх буолуохтаахтарын, араас чэпчэтиилэрин туһаныахтаахтарын билэллэр эрээри болҕомтолорун уурбаттар.

Советскай былаас саҕаттан күн бүгүнүэ дылы армияҕа ыҥырыллан сулууспалаабыт, эбээһинэстэрин чиэстээхтик толорбут элбэх саллаат бүгүн умнууга сылдьабыт. Афганистаҥҥа, Чечняҕа, Семипалатинскайга, Новай Землеяҕа, Кореяҕа, Китайга, Вьетнамҥа, Чернобыльга, Маякка сулууспалаабыт саллааттары барыларын мунньан улуус, республика таһымыгар саналарын истэн көрүөт билиитигэр-көрүүтүгэр таһааран биирдэ эмит эбэтэр үбүлүөйдээх дааталарга сөп түбэһиннэрэн слет, декада, "төгүрүк остуол" ыытар тор сатаммат? Маннык дьаһаллар эдэр ычаты патриотическай иитиигэ улахан оруоллу ылаллара саарбаҕа суох, оттон ветераннарга күүһү-уоҕу, астыннаары-дуоһуйууну биэрэ этилэр.

Ааспыт сыл сэтинньи 27 күнүгэр "Кыым" хаһыат 47 №-гэр хайа инженерэ Юрий Николаевич Иванов "Ураҥҥа үлэлээбит сэрэтох саха ахтыыта" диэн улахан дириҥ ис хоһоонноох ыстатыйата бэчээттэммитэ. Автор арыйах ахсааннаах "саха норуота эбии эстэр суолла уктанан эрэбит дуу" диэн санаанан садайтаран уран радиациятын дьайыытын туһунан улуус ылынарылааахтык, киһи этэ салаһар, куйахата күүрэр гына суруйбут. Миэхэ, радиация дьайыытын эппиэккин-хаамыытын билбит киһиэхэ, бу ыстатыйа элбэх кирбэ-таарба санаалары үөскэттэ.

Автор Ю.Н.Иванов "Уран ыар тыына" диэн улахан ыстатыйатын эмиэ "Орто дойду" хаһыатка мин, бэс ыйдарыгар бэчээттэппитэ. Сахаттан суос-сорсоттуун урановай шахтаҕа технологынан үлэлээбит, 5 чугас дьонун радиация дьайыытыттан сүтэрбит инженер-технолог доруобуйата айгыраан, кистэлэҥин анаарар дойдуга илдьэ барыах курдук сүрэҕиэн сэрэйэн, дьонугар-сэргэтигэр, норуотугар уран алдьарханын туһунан сырдатыытын ытык иэһинэн ааҕар.

Ааспыт сыл бүтүүтүгэр аны Томмот куоракка урановай руда тобохторун тимир буочукаларга кутан аҕалан куорат хабыллар хаба ортотугар сытыаралларын туһунан ыстатыйа бэчээттэммитэ. Куорат салалтата суһал дьаһаллары ылыахтаах онугар кыһыл тылынан олохтоохтору уоскуппута. Дьон-сэргэ урановай радиация алдьарханын ааньа билбэттэринэн туһанан салайааччыларбыт сэрэ баппат ньулуу-балай быһыыны, ааҕна суох алдьархайы, инньэ киирэр иэдээни оҥорооры гыннылар. Ыстатыйа авторэ иэнтэн сиэттэрэн маннык түмүктэри оҥорор: ахсаана арыйах Саха норуота кэнгул да сыраттын, хаайыылаах да буоллун ураҥҥа үлэлиэ суохтаах, бүгүн Саха сирин үрдүнэн радиация боппуруоһа сытыытык турда, онкологическай ыарыы күн-түүн элбээн иһэр, онкология дьиҥ-чахчы кистэлэҥнэрин арыйар кэм кэллэ. Киһи радиацияны, кини дьайыытын билэр дуо? Хараххар көрбөккүн, уопсай ыарыыга майгыннаар, онон ваҕыйбаккын, оттон рак ыарыыга кубулуйдаҕына 1 ыйтан 1 сылга диэри сиппу обороон уннуохтаах тирии оҥорон, эрэйдээн-муҥнаан анараа дойдуга илдьэ барар. Ону эдэр дьон кыттаанахтык өйдүөх тустаахтар.

Бу сүтэ-балта курдук түмүктэр мэлэр өнөҕүллубатахтарын ыстатыйаны ааҕа олорон кэтэрдим. Бу сурэх кыланыыта, дууһа айманыыта, бу төрөөбүт дьонугар-сэргэтигэр түөк саҕа үтүө санааны баҕаран туран сэрэтии, өйдөтө сатааһын буолар.

Саха Республикатын салалтата ураҥҥа үлэлээн тус олохторугар, доруобуйаларыгар улахан охсууну, эмсэҕэлээһинни ылбыттарга анал персональнай пенсия аныан сөп этэ, эбэтэр хаалбыт сылларыгар өйдүү-саныы сырыттыннар диэн биир бириэмэлээх улахан көмөнү оҥоруо этэ. Кэмэ, бириэмэтэ кэлбэтэ дуо?!

Ыстатыйабын түмүктүүрбэр бэйэм санааларбын түмэн маннык этиилэри баҕарабын:

– Радиация дьайыытын эппиэккин-хаамыытынан билбит, араас дойдуларга сулууспалаабыт ордон хаалбыт "тобох саллааттар" сэриин ветераннарын курдук чиэстэниэхтээхпит, умнууга хаалыа суохтаахпыт;

– Улахан дааталарга сөп түбэһиннэрэн анал граннары аньахха эбэтэр биир бириэмэлээх улахан материальнай көмөнү оҥоруохха;

– Олохтоох улуус, республика былаастара, социальнай харалта, Ил Түмэн, эмп үлэһиттэрэ биһигини умнуо суохтаахтар, күн аайы араас өрүттээх көмөнү оҥоро сатыахтаахтар.

Бу туруорсубут этиилэрим баҕа санаа эрэ буолбакка, күннэри олохпутугар булугчулааах ууран буолан киирэллэр уонна толоруллаллара буоллар, олохо дьулуурбут, туһабыт эбиэ этэ.

Г.К.МАКАРОВ,
"Челябинскай-40" ветераны.

Мугудайдааҕы "Чуораанчык" үһүйаан 50 сыла

УРАН ТЫЛ ТҮҺҮЛГЭТЭ

Олунньу ый 13–14 күннэригэр "Чуораанчык" оҕо сайдар киинэ төрөөбүт төрүт тылын, саха саҥатын мүөттээх сүмэтин иҥэриммит, саха суруйааччыларын айымньыларын умсугуйан аахпыт, тылбыт барҕа баайыттан сөхпүт-махтайбыт дьонтон биирдэстэрэ, үлэ уонна сцена ветерана Мария Тимофеевна Аммосова аатыгар уус-уран ааҕыы күрэҕин анаата. Биһиги бары ытыктыыр, таптыыр киһибит, алта оҕо иһирэх ийэтэ, аҕыс сиэн, биир хос сиэн эйэҕэс эбээтэ, таптал-лаах кэргэн Мария Тимофеевна урукку Сэбиэскэй бириэмэҕэ комсомольскай тэрилтэ актыыбынай кыттыылааҕа, тыа хаһаайыстыбатын араас үлэтигэр үлэлээбит-хамсаабыт киһинэн буолар.

...Бастакы күн күрэх үһүйаан уонна ос-...ола сааһтаахтарга ыытылынна. Үһүйа-...тан 19, оскуолаттан 11 оҕо кыттыынна. Кы-...чааннарга бастакы миэстэни Кристина Данилова, иккис миэстэни Настя Гоголева, Ира Борисова үһүс миэстэни ылылар. Оскуола оҕолоругар бастакы миэстэ Маша Толстоухова (9-с кыл.), иккис Айсен Аргунов (6-с кыл.), үһүс Оксана Данилова (6-с кыл.) буоллулар.

Иккис дьоро күн Мария Тимофеевна артыыс быһыытынан сырдатыытыттан саҕаланна. Үгүс махтал тыл этилиннэ, ахтыы оҥоһулунна. "Мугудай нэһилиэгэ" МТ баһылыга К.И.Пермяков, Сынньалаҥ киинин уус-уран салайааччыта Н.К.Толстоухова, оҕо сайдар киинин сэбиэдиссэйэ Н.С.Попова, бииргэ үлэлээбит дьүөгэлэрэ, оҕолоро, сиэннэрэ истиҥник эҕэрдэлээтилэр.

Үлэтин таһынан өрүттүөҕү кэм культурнай олоҕун актыыбынай кыттыылааҕа, элбэх фестивальлар, уус-уран ааҕыылар лауреаттара, дипломааннара Мария Аммосова ордук Суорун Омоллоон "Күн күөрэйиэн иннинэ" драматыттан Надьнегр эмээхсини, Сайсарыны, Степан Ефремов "Иии-бии" драматыттан Балбаара эмээхсини уо.д.а. уобарастары ооньообутун үөрэ-көтө кэпсээтэ, ахтан-саныан аастa.

Дьоро киэһэ иккис чааһа уус-уран ааҕыы күрэҕинэн саҕаланна. "Ийэ тыл илгэтэ, ойуу тыл оһуора" күрэххэ бастакы миэстэни Суорун Омоллоон айымньытыттан Сайсары монологун ааҕан А.Ф.Ноговицына, ветеран педагогтар И.Е.Сивцева иккис, В.Г.Макарова үһүс миэстэлэри ылан чахчы даҕаны тыл баайын баһылаабыттарын, тыл кэрэтигэр умсугуйалларын көрдөрдүлэр.

Биһиги, Мария Тимофеевна оҕолоро, иэйбит үлэлээн-хамсаан ааспыт тэрилтэтин коллектива киниэ таланнын сыаналаан маннык үтүө-мааны дьаһалы бэлэмнээбиттэригэр истиҥник махтанабыт. Саха-ирэннэрдэрбитин, төрөөбүт тылбыт тутайбатын туһугар кэлэр көлүөнэ ыччаты иитиигэ ситиһиилээх үлэни баҕарабыт!

М.И.АММОСОВА,
Төлөй орто оскуолатын директорын үөрэх чааһыгар солбуйааччы.

Психолог сүбэтэ

"АБИТУРИЕНТ - 2009" ШТАБА АҔЫЛЫННА

Кыһын олоҕун устатыллар элбэх "суолу" талар, оҥ талыыт хайыһахабытынан салайтаран олох олоробут, үлэлиибит-хамсыыбыт. Оҥ курдук, төрөппүттэргэ туһааһан эгэр буоллахха, эр улаатан, оскуола боруогун аҕыллаан, олох киэҥ аартыгар үктэнэр кэмигэр саамай эппиэтиннэстэх суолунан буолар – идэ талыыта.

Билиҥҥи кэмҥэ үгүс эр хаҥыс үөрэккэ барарын ситэ билбэтэ-көрбөтө наһаа элбэх. Онон идэ ыларга төрөппүккэ аналлаах сүбэни баламсоппотибит.

Бастатан туран, аан дойдуга алта тыһыынчаттан тахса идэ ирдэҕэрин оҕо да, төрөппүт да билиэх тустаах;

Иккиһинэн, эр бэйэтин ис кыаҕын, интэриэһин, майгытын-сигилитин, хаачыстыбаларын көрөн, учуоттаан төрөппүт оҕотугар сөптөөх идэни таларга көмөлөһүөхтэх;

Үсүһүнэн, улахан кэһии орону ситэ билбэккэ эрэ хаҥыс эмэ идэҕэ үөрэн диэн күүс оттуһан соруйуутуттан сыыһа-халты үктэнии тахсыан сөп. Оҕо сөбүлээбэт, интэриэһиргэбэт идэтигэр "дьоллоох түгэнгэ" түбэһэн киирэн үөрэнэн баран үөрэҕин быраҕара үгүс.

Онон үөрэххэ туттарсааччылар бу сүбэлэри туһаныахтыыт диэн эрэнэбит. Маннык сыалтан биһиги тэрилтэбит, ыччат социальнай-психологическай өйөбүлүн кэнниттэн Чурапчытаары филиальын иһинэн оскуоланы бүтэрэр оҕолорго, үөрэхтэрин үрдэтиэн, уларыттыан баҕалаахтарга байыллыы дьыллан Муниципальнай тэриллии баһылыгын олуннуу ый 17 күнүнээҕи 73-с нүөмэрдээх уурааһынан "Абитуриент – 2009" штаба аҕыллан үлэтин саҕалаата.

Штаб маннык хайысхалаах өнөлөрүү оногор:

1. 2009 с. уонна урукку кэмнэргэ оскуоланы бүтэрбит (ВПЛ) Чурапчы улууһун выпускниктэригэр аналлаах информационнай-методическай үлэни ыытар (Саха республикатын уонна Россия кини регионнарын үөрэхтэрин, биир кэлим экзамен (БКЭ)-ны, кадрдары бэлэмнииргэ СР Президиенин үөрэҕин Департаменын, үөрэххэ киирии экзаменнарын уода. туһунан).

2. Государственнай экзаменнары туттарыыга социальнай-психологическай өйөбүлү оногор;

3. Урукку кэмнэргэ оскуоланы бүтэрбит дьоҥҥо БКЭ-ны туттарарга сайаапкаларынан репетитор өнөтүн олохтуур;

4. Идэни сөптөө талыыга диагностикалыыр,

5. Сайаапкаларынан нэһилиэккэ, оскуолаларга тиийэн үлэлиир.

Маннык хайысхалаах өнөлөрүнэн хаһан баҕарар, үлэ бириэмэтитэр кэлэн туһаныахтыын, сүбэ-ама ылыахтыын сөп. Оны таһынан бэйэҕэ туһалаах хайысханы таларга, суолу-иҥи тобуларга көмөлөһүөхтүгүн сөп.

Чурапчы сэл., Ярославскай уул. 20 "а", КСК дьиэтигэр, иккис этээскэ кэлэргитин эбэтэр 42-718 нүөмэргэ эрийэргитин күүтэбит.

М.С.БОРИСОВА,
ыччат социальнай-психологическай өйөбүлүн кинигин психолог.

Эн саастыылаҕын

ХАЙЫҺАРГА СПОРТ МААСТАРА

Биир үгүө күн редакциябытыгар хайыһарга тренер Егор Дмитриевич Елисеев киирэн кэлла. "Саха кыргыттарыттан хайыһарга спорт маастарданыыбыт", – диэн үөрүүтүн үллэһиннэ.

Олуннуу ый сангатыгар Алтайга буолбут "Россия зоната" күрэхтэх Сахабыт сириттэн түөрт кыыс баран кыттааччылар. Кинилэр Россия сүүмэрдэммит хамаандатыгар баалларын. Салгыы тохсунньу ый 29 күнүттэн саҕаламмыт "Россия зоната" күрэхтэх түөрт кыыс кыттыбыт. Олортон Настя Константинова (Сахалин) уонна Юля Мохомедзинова (Алдан) спорт маастардара. Бастакы күнтэн 10 км классическай сүүрүүтэ маастар нуормата толорон 41 спортсмен кыттыбыт. Надя Бэһис кэлэн спорт маастарын аатын ылла. Онтон олуннуу 1 күнүтэр 10 км хаҥкылаан сүүрүүгэ Римма Кострома (Нерюнгри) 16-с, Настя 13-с, Юля 12-с уонна Надя сэттис киллилэр. Хайыһар спорда ыараханын көрүҥ. Туох баар быһыҥ барыта үлэлиир. Элбэхтэ сүүрүөххэ, сис, илии күүһүн ордук дьаһардаахтык дьарыктыахха наада. Оскуолаҕа хайыһар уруога баара буоллар олус үчүгэй буолуо этэ.

Итинник даҕатан эттэххэ, Егор Дмитриевич кыра эрдэҕиттэн атах оонньууларын интэриэһиргэбэн улаатыбыта, многоборьеҕа спорт кандидата. Спорду өрө тутпут Дмитрий Дириэнэйгэ, Д.П.Поповка дьарыктаммыта. ЧГФКСИ-гар үлэлэбитэ, билигин ДЫТХА-гар тренердиир.

Кыргыттар салгыы кулун тутар ыйга Рыбинск куоракка Россия финалыгар күрэхтэһиэхтэрэ. Онон биир дойдуваахпытыгар уонна бары кыттааччыларга ситиһиини баҕарыаҕыҥ.

АЙААНА.

ЫЧЧАТЫ КӨҔҮЛЭЭРИ

Ыччат лидерэ диэн кимий? Кини ыччаты түмэр, саныы-сонуу көдьүүһэ, бэйэтин үгүө холобурунан табаарыстарын кэрэҕэ угуйар, быһата, эдэр көлүөнэ чаҕылхай киһитэ буолуохтаах.

Дьокуускай куоракка "Государственное управление молодежной политикой: опыт и перспективы" диэн ыччат лидердэригэр аналлаах курс ыытылынна. Курсу СР Президенин иһинэҕи салайар институт инникэ-саҕалаан, тэрийэн ыытта. Чурапчыбыттыттан түөрт нэһилиэк ыччатын лидерэ сырытта.

Бу туһунан Кытаанахтан Спиридон Собакин кэпсиир:

– Уопсайа биир нэдиэлэ устата 72 чаас үөрэнибит. Интэриэһинэй баҕайы курс буолла. Сарсыарда тоҕус чаастан саҕалаан киэһэ биэскэ дылы дьарыктаныыбыт. Үөрэхпит үксэ лекция курдук барда. Преподавателлэрбит ыччаты түмүү, дөрүобуйа туһунан кэпсээтилэр, презентация оногорго үөрэттилэр. Онтон бүтэһик күммүтүгэр презентация оногон көрдөрдүбүт. Түмүккэ барыбытыгар удостоверение биэрдилэр. Барыта 28 улуустан эдэр ыччат үөрэнэ. Билсистибит, уопут атастастыбыт. Бу курстан биһиги элбэҕи көрдүбүт-иҥиттибит, бэйэбитигэр саныы арыйдыбыт. Ити иннинэ үлэбитигэр туһалаах буолуо.

АК: Бэйэҥ үлэҥ-хамнаһыҥ туһунан, Кытаанах эдэр ыччатын туһунан билиһиниэриэҥ дуо?

– 30-тар дьылы саастаах 60-ча ыччат баар. Нэһилиэктитигэр спортивнай саала баар буолан, ыччат дьарыктаах. Бэлиэ даталарга, араас дьаһаллары тэрийэбит. Ыйга биирдэ ыччат мунньаҕын ыытабыт. Көхтөөхтүк кытталлар. Ону таһынан оператор быһыытынан үлэлиибин. Тыа сиригэр үлэлиир интэриэһинэй, дьоммор-сэргэбэр көмөлөөхпүн дии саныыбын. Маннык курстары ыыталлара хас биирдии эдэр ыччакка да туһалаах буолуо этэ. Бу сырыым туһунан мунньаххаа кэпсиэм, иһитиннэриэм.

Ити курдук күөс быстыҥа кэпсэтэн баран, Спиридон дойдутугар Кытаанахха табаарыстарыгар сонунун үллэстэ айаннаата. Бу курдук ыччат лидердээх буоламмыт нэһилиэккэ эдэр ыччат түмсүүлээх, ол аата санаата күүстээх, үлэтэ кэскиллээх.

Агрофена КУЗЬМИНА.

ӨССӨ БИИР КЫАЙЫЫ

"Ким дьулуурдаах – ол хотуулаах", диэн мээнэҕэ эппэттэр. Ол курдук, биһиги оскуолабыт үнкүү куруһуогун интиллээччилэрэ, олуннуу 21–22 күнэ-ригэр Дьокуускай куоракка ыытыллыбыт республикатааҕы фитнес-аэробика күрэҕэр эрэллээхтик бастакы миэстэни ылан, чемпионнаан кэллилэр. Госкомспорт председателэ М.Д.Гуляев туттарбыт грамоталарынан, мэтээллэринэн, музыкальнай центрынан наҕараадаламмыттар.

Бу күрэхтэһиигэ уопсайа уонтан тахса хамаанда кыттыыны ылбыт: Нерюнгри, Сунтаар, Бүлүү, Дьокуускай, Чурапчы о.д.а. Оскуолабыттыттан 6-с, 7-с кылаас кыргыттара ыытан кэллилэр: Сахая Новгородова, Саргы Бурнашева, Саша Попова, Кыыдаана Макарова, Сандаара Неустроева уонна Сардаана Дьячковская. Кинилэр бу үөрэх дьыллыттан фитнес-аэробиканан дьарыгы саҕалаабыттара. Салайааччылара В.И.Аммосова. Кини биһиги кыттаанаатын үллэстэр: "Наһаа үчүгэй тэрээһин буолан ааста. Бу күрэхтэһиини Кыайыы 50 сыла дьабарыаһыгар тэрийэн ыыттылар. Биһиги бу фитнес-аэробикаҕа кыайыыбыт бэйэбит эрэ кыайыыбыт буолбатах. Ол курдук, Чурапчытаары спортивнай оскуола фитнес-аэробикаҕа преподавателэ М.Ю.Быличахова биһиэхэ элбэх семинар, маастар-кылаас ыыппытын түмүгэ буолар. Кини бу көрүнү көрүллээбэтэҕэ буоллар, баҕар, биһиги бу күрэхтэһиигэ киирбэт эбиппит. Ол иһин кини биһиги иккис ийэбит. Кини биһиэхэ үлэлии сылдьан, биһиги ыччаттыын ыкса дьүөрэлэспитэ. Ол иһин биһиги кини туһугар барыбыт кыһалҕаттан босхолонон, сүүрээнинэн барыахпыт суоҕа этэ. Онон киниэхэ махталбыт улахан. Инникитин даҕаны биирдэ үлэлэһиэхпит дии саныыбын. Өссө бу күрэхтэһиигэ баран кыттыбыппытыгар күүс-көмө буолбут дьоммутутар, чуолаан, оскуолабыт директорыгар Т.В.Павловаҕа, интиллээччим төрөппүтүгэр М.Н.Поповаҕа уода. баран махталбытын тиэрдэбит".

Куруһуок интиллээччилэрэ өссө да былааннара киэҥ. Биһиги кинилэри эрэрдэлиибит уонна үрдүктэн үрдүк кирбиилэри дабайа, улуустарын аатын аатта туралларыгар баҕарабыт!

Христофор ЗАХАРОВ,
С.А. Новогородов аатынан орто оскуола 5-с кылаабын үөрэнээччитэ.

СЭРИИ ТУЛААЙАҔА

Күүт миигин
(1 чааһа)

"Мин эргиллиэм!"
Поэт К.Симонов.

Варвара үөрэх-билии кыһатын, оскуола ааныгар саҥа арыйар кэмигэр уодаһыннаах сэрии ааҥнаан, дойду өлөр-тиллэр икки ардыгар кыһарыйтарбыт, саамай ыарахан кэмэ этэ. Сут-кураан эгэрдэһэн от-бурдук үүммэккэ хоргуйуу кэмнэрэ, ыарыы, өлүү-сүтүү саҕаланан барбыта.

Аҕата Охонооһой, колхозтары тэрийсии актыыбынай кыттыылааҕа, бухгалтерскай үлэлэригэ үлэлиир, суруксут, суотчут киһи, дойду көмүскэлигэр барар ыҥырыыны суругу тутпута.

Сарсыарда эрдэ аҕалара фроҥҥа барар буолбутуттан долгуйан, дьиэ кэргэн бүттүүн ол түүн утуйбакка өргө диэри кэпсэтэ олорбуттара. Охонооһой улахан оҕотугар Варвараҕа: "Эн, улахан оҕо буоларыҥ быһыытынан, миигин дьиэҕэр миигин солбуйан хаалаҕын. Ийэҕэр көмөлөһө, балтыларгын көрө-истэ сырыт, кыһаат. Дьоҥҥун көмүскээччи, көрөөччү, дурдахаххa киһи буола улаат! Дьиҥнээх пионер, комсомол буоларга кыһан, дьулус! Дойдугун көмүскүүргэ бэлэм буол. Советскай ыччат буола үүн! Мин дойдубун көмүскүү барабын. Биһиги кыайыахпыт, фашиһы үлтү охсуохпут! Кыайан-хотон хайаан да эргиллиэм, миигин күүтээриҥ! Ыарахаттары тулуйан, ыалдьыбакка, сүппэккэ этэҥҥэ олоруҥ!" – диэн эппитэ. Сэрии диэн тугун үчүгэйдик өйдөөбөтөр да Варвара хараҕын уута, халаан уута хаайтаран тоҕо түспүтүгүү, тохтоло суох сүүрбүтэ. Ытыырын быыһыгар аҕатыгар эрэннэрэр тыллары эппитэ: "Аҕаа, мин хайаан да пионер буолуом! Ийэбэр көмөлөһүөм, балтыларбын көрсүөм. Хайаан да комсомол буолуом, дойдубун көмүскүөм, күүспүн харыстаабакка үлэлиэм!" – диэхтээбитэ.

Бэрт кыратык утуйа түһээт, сарсыарда туран чэйдээбитэ буолбуттара. Охонооһой Маайатын кытта быраһаайдаһаат, утуйа сытар оҕолорун сыллаталаан ылбыта, лаппыкка сыһыа өйүө угуллубут кыра мөһөөччүгүн санныгар иилэ быраҕан, тахсан барбыта. Варвара уһуктан аҕата ааны аһан тахсан эрэр көхсүн эрэ көрөн хаалбыта. Оронтон өндөс гынаат, "Аҕаа..аа!" – диэн бүтэһигин ыҥыран хаһыытыы, хараҕын уутунан сыттыгын сытыта сыппыта.

Варвара Одьулуун оскуолатын маҥнайгы кэлүөнэ үөрэнээччилэрин кытта үөрэммитэ. Кинилэр ортолоругар Сэмэн Матвеев, Хараллдьын, Дьөгүөр Карповтар, Ньукулай Яковлев, Миитэрэй Дьячковскай, Саабылыскайа Маайа, Миитэрэй Пудов уо.да. бааллара. Варвара бэрт сытыы-хотуу хоҕдуот оҕо этэ. Куруутун сэрии сонунун истэрэ, аҕата эппит тылларын мэлдьи өйдүү сылдьара. Бастыҥ актыыбынай пионер буолан, өссө барабанщик буолбута. Барабаан охсо туран ыар аҕатын саныыра: "Арай аҕам сборга миннa тиийэн кэллин. Очоҕо оҕом дьиҥнээх бастыҥ пионер эбит диэн үөрүө да этэ," – диэн өйүгэр оҥорон көрөрө. Хараҕар куруутун аҕата ааны аһан тахсан эрэр көхсө көстөн кэлэрэ, оччоҕуна "Аҕаа" диэн саҥарбытын кулгааҕа эрэ истэн хаалара.

Төһө да олох ыараханын, ачыктааһын, ыарыы, үлэ-үөрэх үтүрүйбүтүн иһин, сырдыкка тардыһыы күүһэ ыарахан күннэри-дьыллары аһаран испитэ. Сэрии кэмин оҕолоро астанас кырыымчыгар көр-нар, оонньуу диэн билбэккэ, тыыннаах буолуу туһугар охсуһан, оччотооҕу олох эрэйин эттэринэн билэн, улахан дьону кытта тэҥҥэ үлэлээн-хамсаан, кэмнэриттэн эрдэ өйдөммүттэрэ, улаатпыттара.

Ити ыарахан кэмҥэ Варвара аҕата улахан уодаһыннаах кимэн киирии кэмигэр сураҕа суох сүппүтүн туһунан иһитиннэрии – "хара сурук" кэлбитэ. Аны хаһан даҕаны "аҕаа" диэн кэрэ тылы быктарбат, ыҥырбат, аҕа диэни билбэт дьылҕаланнахтара, дурдата-хаххата суох хааллахтара ити. Ол эрээри Варвара аҕата: "Хайаан да кыайан-хотон эргиллиэм!"- диэбитин биллэрик өйдүүрэ, аҕатын кэлиэ диэн эрэнэ күүтэрэ.

Үөрэх дьыла түмүктэнэрэ чугаһаан эрэр. Оҕолор окко-маска үлэлээнэ тарҕаһар кэмнэрэ чугаһаан иһэр. Хаһааҥҥытааҕар да эрдэлээбит кэрэ саас сылаас түһэҕэр угуттанан, оҕо аймах үөрүүтэ-оонньуута үксээбитэ. Биир күннээх үтүө сарсыарда Кыайыы үөрүүлээх сураҕын учууталлара оскуолаҕа иһитиннэрбитэ. Пионердар стройдаан, парадтаан, горн, барабаан тыаһынан доҕуһуоллатан, чигиик хааман ыллаан, Улуу Кыайыыны уруйдаабыттара. Варвара ис-иһиттэн үөрэн барабаанын эрчимнээхтик охсоро. "Мин аҕам сотору кэлиэ" диэн санааттан үөрүүтэ улахан этэ.

– Сбор кэнниттэн үөрэх буолбат, дьиэҕитигэр тарҕаһыҥ, бүтүн Кыайыы бырааһынньыга. Дьоҥҥутугар тиийэн кэпсээн үөрдүҥ, – диэн учууталлара оҕолору тарҕаппыта.

Үөрүүлээх сураҕы илдьэ оҕолор сыһыы, алаас, тыа, хонуу устун тыргыллар ыллык суолларынан ырыа-үөрүү аргыстаах дьиэлэригэр сүүрбүттэрэ. Туох эрэ ыарахан ыҥдыы сүгэһэри устубут курдук санаалыын, дууһалыын чэпчээбит, эттиин-хааннын чөбдүгүрбит, өйдүүн-толкуйдуун ырааһырбыт, тобуллубут курдуктара.

От ыйыттан саҕалаан фронтовиктар кэлиттэлээн испиттэрэ. Варвараалаах аҕаларын күн аайы күүтэллэрэ. Оччотооҕу фронтовиктар үлэ, айан буоллун, иһиах, бырааһынньык буоллун, гимнастеркаларын кэтэр буолаллара. Варвара ыраах суолга, хонуу, тыа устун гимнастеркалаах эр дьону көрдөҕүнэ: "Баҕар, аҕам иһэрэ буолуо", диэ санаан мас кэннигэр саһан сытан кэтиирэ, сороҕор утары барара. Эрэлэ туолбакка олуһун хомойоро. "Аҕам баҕар сарсын, өйүүн, күһүн, саас кэлиэ", диэн эрэнэ, итэҕэйэ күүтэрэ. Суох, аҕата хаһан даҕаны кэлбэтэҕэ. Арассыыйа Ийэ хотун арҕаа сиригэр өстөөх буулдьатыттан сэймэктэнэн, тоҕо тэптэрии саба ыспыт буоругар баттатан көмүллэн сытара дуу? Сэрии кырыктаах уотугар умайан, дьалкыллар өлүү уутугар тимирэн өлбүтэ дуу? Өлөр-тиллэр бааһырыыга өйүн сүтэрэн, өстөөх илиитигэр түбэһэн, эрэйи-муҥу көрсөн, крематорий оһоҕун оттуга буолбута дуу? Ким билиэ баарай?!

"Биир сымыыт хайа сытыйбатаҕай, биир уол оҕо ханна охтубатаҕай?" диэн эчи этэн эрдэхтэрэ. Ол атыйахтаах уу курдук дьалкыйа аймаммыт Арассыыйа иэнигэр, кырыыстолоонугар Ийэ дойду иһин өлөр өлүү дьылҕаламмытын, өстөөҕү кытта тэҥэ суох хабыр хапсыһыыга сырдык тыына быстыбытын, история чахчы кэрдиистэрэ этэ, кэпсии тураллар.

Ити курдук сэрии кэмин оҕолорун инники дьылҕаларын хара дьайдаах сэрии харса суох кумалаабыта, дууһаларыгар оспот бааһы хаалларбыта. Сороҕу ыарыһах оҥорбута, сороҕу тулаайах хаалларбыта, сороҕу умсаран ааспыта.

Секретарь Варвара
(2 чааһа)

Кыһыл-чаҕыл кыһыннарым,
Кылыгырдаах аньыыта!
Эйэр-чэгиэн саастарым,
Чаҕылҕардаах саастарым!
Оо, комсомол, эн буолуҥ!
Миэхэ туойар муораннан...

Эллэй.

Варвара сэттэ кылаас үөрэхтэнэн, албан аатырбыт комсомол кэккэтигэр киирэн, Карл Маркс аатынан колхозка Одьулуун нэһилиэгэр сэбиэккэ суруксутунан үлэҕэ киирбитэ.

Туохха барытыгар көхтөөх, үлэҕэ, үөрэххэ, спорка, атын ыытыллар дьаһалларга тэрээһиннээх, ыччаты көҕүлүүр күүстээх кыыс Одьулуун комсомольскай тэрилтэтин секретарынан талыллан, ыччат лидерэ буолбута.

Корчагин, Кошевой, Матросов, Гастелло албан ааттарынан киэн туттар комсомол ыытар үлэтигэр Варвара төбөтүн оройунан түспүтэ. Ол эрчимнээх эдэр комсомол сылларыгар ыччаты көҕүлээччи секретарь Варвараҕа, Одьулуун дьоно-сэргэтэ "Секретарь Варвара " диэн ааты иҥэрбиттэрэ. "Секретарь Варвара барбыт, кэлбит, туруорсубут, тыл эппит" диэн буолара.

50-нус сыллар ыччаттара дьиҥнээх комсомолецтар этилэр. От, бурдук үлэтэ, тутуу маһын кэрдии, таһыы, оскуола, кулууп, балыыһа дьиэлэрин, бурдук ыскылааттарын, улахан саҥа хотоннору тутуу - бу барыта оччотооҕу ыччат күргүөмнээх үлэтэ.

Советскай Сойуска 1957 сыллаахха "Мы за мир, за дружбу!" диэн девизтээх аан дойду ыччатын форума Москва куоракка буолбута. Бу "Любовь и Голуби" диэн аатырар аан дойду ыччатын фестивалыгар секретарь Варвара туруорсуутунан үчүгэй үлэлээх комсомольскай тэрилтэҕэ райкомол биир путевканы анаабыта. Бу путевканы ыччаттар биир инники кэскиллээх, спорка, үлэҕэ активнай комсомолецка Коля Захаровка туттарбыттара. Онон Одьулуун чулуу ыччата Николай Захаров Москваҕа аан дойду ыччатын фестивалыгар баран кыттыыны ылан кэлбитэ. Бу комсомольскай үлэни күүрдэр секретарь Варвара Афанасьевна биир улахан кыайыыта этэ.

Секретарь Варвара ыччаты инники сирдиир эрчимнээх, уостубат энергиялаах, дьиҥнээх лидер этэ. Кини балалайкатын, мандолинатын, патефонун тыаһынан ырыата-үҥкүүтэ, маассабай оонньуута, культурнай сынньалаҥнара 50-нус сылларга маҥнай тэриллибиттэрэ. Көрдөөх частушкалары суруйан аҕалан күлэ-үөрэ, этэ-тыына, ыллыы-туойа балалайкатыгар тэтимнээхтик, эрчимнээхтик бокуойа суох оонньоон киирэн бардаҕына, ыччаттар ыллаһыпытынан, плясалаабытынан киирэн бараллара. Ыччат фестивалын кытта тэҥҥэ, советскай дойдута ыччат культурнай олоҕо өрө күүрбүтэ. Секретарь Варвара үлэтэ өссө элбээбитэ. Аны айылҕаҕа тахсан ыччат күннэрин, ыччат ыһыаҕын тэрийбитэ. Дойдубут саамай кэрэ айылҕалаах сиригэр, Хос үрэх диэн дьикти үтүө айылҕабыт күөнүгэр, үрэх үрдүгэр Одьулуун ыччата бүттүүн мустан ыллаан-туойан, күрэхтэһэн, оонньоон, мэччиэтээн, сүүрэн-көтөн бэйэлэрин кыра фестивалларын көхтөөхтүк тэрийбиттэрэ.

Саас аайы үгүстүк ыаллыы колхозтарга концерттыы бараллара. Ол сааскы киэһэлэргэ, Нэлим үрэҕин субуйа утуу-субуу 5-6 аттаах сыарҕаҕа кыргыттар, уолаттар толору олорон, көрүлүү аргыстаах Дириҥ бөһүөлэгэр оонньуу көрдөрө айаннылыллара.

Варвара бастакы акка олорон иһэн ырыаны таһааран: "Кыргыттар, уолаттар, дьэ, ыллаан дьиэрэтиҥ!" – диэн ыллыырын кытта, оҕолор хаба тардан ылласпытынан бараллара. Чуҥкуйан турбут айылҕаны уһугуннаран Дириҥ бөһүөлэгэр тиийэллэрэ уонна концерт, үҥкүү кэнниттэн эмиэ ырыа аргыстаах дьиэлэригэр түүлэй түүнү аймаан төннөллөрө. Сыарҕалар кычыгырыыллар, хаарга сырылыыллар, аттар тыбыыраллар, ыччаттар ыллыыллар... Дьэ, ити курдук оччотооҕу ыччаттар үлэни, оонньууну дьүөрэлээн дьоһуннук олороллоро.

Мин начальнай кылаастарга үөрэнэ сылдьан кыһын саҥаспар Маайаҕа олорбутум. Онон эдьиийбинээн Варвара Афанасьевнаһын биир дьиэҕэ олорбуппут. Онно Варвара кэлэн-баран, кэпсээн-ипсээн, сылдьар ыалдьыт, хонор хонооһо курдук олохтоох этэ. Сарсыарда мин туран эрдэхпинэ аһыы оҕсон үлэтигэр барара. Киэһэ эрдэ утуйабын, кини хаһан кэлэрин айбыт таҥара билэн эрдэҕэ. Өрөбүлгэ дьиэбэр фермаҕа барабын, онон эдьиийбин хаһан эмэ киэһэ аһылыкка көрсөрүм.

Куруутун ыксыы, тиэтэйэ сылдьара, муннах, отчуот айдаана буолара. Саҥа дьылга Солко Мотуоҕа клоун таҥаһын тиктэрбитэ, хороох бэргэһэни оҥостубута. Саҥа дьыл киэһэтигэр, оччолорго эрэ кулууп дьиэтигэр, клоуннаан дьону-сэргэни олуһун күллэрбитэ, үөрдүбүтэ. Онно Сменалаах Харалдин "Уой, да уой, уолаттар олустар даҕаны" диэн ырыаны ыллыы турдахтарына дэлби күллэрэн, сатаан ыллаабакка хаста да саҥаттаан ыллаабыттарын өйдүүбүн.

Варвара сотору-сотору Чурапчыга комсомол мунньаҕар киирэрэ. Биирдэ саһыары күүстээх тыал бөҕө түспүтэ, ол кэмҥэ Варвара эмиэ мунньахха барбыт этэ. Саҥаһым Маайа кыыһа кэлэрин кэтэһэн утуйбатаҕа. Саҥаспыныын лаампабытын уматан тыал тыаһыырын, телеграмма остуолбата куугунуурун истэн, тыас иһиллиир олордохпутуна Варвара киирэн кэлбитэ.

– Хайа, тоҕо бачча өр утуйбакка олоробут? – диэн ыйыппыта.

– Тыала-кууһа бэрт. Үүтү-аһы, суолу-иини тибэн кэбиһэн мунньарыа диэн долгуйан кэтэһэ олоробут, – дии-дии саҥаһым ас бэлэмнээн, чэй кутта. Үһүөн чэйдии олордохпутуна эдьиийим этэ:

– Дэриэбинэҕэ биир да уот суох, хабыс-хараҥа. Арай соҕотох мин дьиэм түннүгэр уот көстөр. Урут хаһан да уот умайбат буолара. Наһаа сөһүйдүм. Хайдах баҕайыный, тоҕо баччаҕа диэри уот умайда? Баҕар... баҕар аҕам кэллэҕэ дуу дии санаатым ээ. Эмискэ сүрэҕим сүр күүскэ тэбэн кэлэн ааспыт астым. Ийээ, тоҕо эрэ оннук санаа көтөн түстэ ээ...

– Ээ, оттон аҕаҕын саныыр буолаҥҥын, саныы түстэҕиҥ дии, – диир ийэтэ. Ити курдук биир түүн лаампа уматан күүтэммит, оннук албын санааны утан турардаахпын. Бу санаатахха, аҕатын кэтэһэ саныыр эбит.

Саас саҕаланыыта субуотунньуктар айдааннара буолбута. Бааһынаҕа хаар типтэрии үлэтэ, решетка-щит мастары оҥорторуу, аныы. Тыаҕа маска үлэ, бэрэбинэ таһыытын айдаана. Варвара уҥуоҕунан кыра, улаатан эрэр оҕо курдук, түргэн туттуулаах, хаамыылаах этэ. Үксүгэр наар ыллыы сылдьар буолара. Кини тугу ыллыырын нойосуус билэр буолбутум. Испэр ыллаһа сылдьарым.

Сааскы ылааҥы күннэр үүммүттэрэ. Биирдэ Варвара киэһэ аһылык кэнниттэн мас сөһөр салааскатын сөһөн, тырыбына халдьаайытын диэки суол устун бара турда. Мин таһырдьа оонньуу сылдьабын, хотоҥҥо саҥаспын эккирэтэн, дал сааҕын ыраастыыбын. Саҥаспынаан үлэлээн бүтэн дьиэбит диэки баран иһэн күлсүү-үөрсүү, ырыа-хаһыы дьиэрэйэрин истэн көрөн турдубут. Элбэх баҕайы кыыс салааскаҕа олорон хатыыскалаан, хаарга охтон бурҕас гына түһэллэр, күлсэллэр, айдаарсаллар. Сотору буола-буола Варвара: "Прощай, зимушка-зима! Прощай, сибирский мороз! Прощай, русская зима!" – диэн хаһыытыыр саната иһиллэр. Ол аайы ыччаттар: "Ураа...а...а!" – диэн хаһыытаһаллар, салааскаҕан сырылаан түһэллэр. Хайыһардаах уолаттар, Мааркаптар балаҕан салҕааһыннаах дьиэлэригэр тиийэ сыыртан аньыйан сырылаан кэлэллэрэ. Оччолорго Старостиннарга уонна Мааркаптарга диэри биир да ыал суоҕа, кураанах сир этэ. Ол киэһэ оонньуу-көр бөҕө буолбута. Хаар сэриитэ, хаарга буккуллуу, күлүү-үөрүү, хаһыы-ыһыы, ырыа-тойук. Күн киирэн эрдэҕинэ Варвара көстүбэт хаар буолан дьиэтигэр кэлбитэ.

- Кыра оҕо курдук туоххутуй? Салааскаҕан хаарга буккуллуу, хаһыытаһыы, мээнэ күлүү-салыы. Хаһан өйдөнөр дьоҥҥутуй бу? – диэн ийэтэ Маайа кыыһырбыта.

- Ийээ, кыһыны атаардыбыт. Сайдыылаах норуоттар бары бэлиэтиир, хаарга оонньуур бырааһынньыктара. Бу үлүгэрдээх тымныы кыһыны туораабыт норуот тоҕо үөрүө суоҕай? – диэн Варвара эппиэтэ бэлэм.

- Испитигэр үөрэ сырыттахпыт. Наһаа да хаһыытаан, күлэн-үөрэн, хаарга буккуллубатарбыт, - диэн ийэтэ сөбүлээбэтэҕин биллэрэр.

- Дьэ, ити биһиги, сахалар, үөрбүппүт да, хомойбуппут да биллибэт, барыта испитигэр сылдьар үһү. Туох ааттаах эрэйэй? Хаһан тасчытыгар таһаарабыт? Киһи үөрүөхтээх аһаҕастык. Киһи дууһата аһаҕас буолуохтаах, - диир Варвара.

Ити курдук Сибиир, Арктика дойдуларын омуктара бары сөбүлүүр норуот бырааһынньыгын саха алааһыгар саха ыччата саҥа ылынан аан маҥнай бырааһынньыктаан эрэрэ эмиэ Варвара көҕүлээһинэ этэ.

Нуучча улуу худуоһунньуга, Сибиир чулуу уола Василий Суриков нуучча норуота сөбүлүүр бырааһынньыгын, сылаас хаар күргүөмнээх оонньуутун уруһуйдаан үйэлэргэ хаалларбыт "Хаар кириэппэһин ылыы" диэн уус-уран хартыынатын көрдөхпүнэ, 50-нус сыллардааҕы Одьулуун ыччатын маҥнайгы кыһыны атаарыы оонньуутун санаан кэлэбин уонна оччотооҕу комсомол секретара Варвара Афанасьевна эрчимнээх барамыат энергиятынан ыччаты күүрдэрин билигин сөҕө саныыбын.

А.В.САВВИНА.

Делегация улуус баһылыгын кытта көрсөн баран Төлөйгө "Азаана" бааһынай хаһаайыстыбаҕа, сайылыкка, Мугудайдааҕы пищекомбинакка, "Үтүө дьыала" чэрчитинэн тутуллубут спортивнай саалаҕа сырытта. Салгыы "Чурапчы" ТХПК хонтуоратыгар "төгүрүк остуол" буолла. Улуус баһылыгын бастакы солбуйааччы М.И.Лоскин, Чакыр нэһилиэгин баһылыга Т.В.Адамова, "Чакыр" бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта С.И.Михайлова, Болтоҥо нэһилиэгиттэн В.И.Дьячковская, "Чурапчы" ТХПК салайааччыта А.Т.Ноговицын о.д.а. кыттыыны ыллылар.

Горнай сирин иэнэ 45,6 тыһ.км. Манна 11 тыһ. тахса киһи олорор, 9 муниципальнай тэриллии баар. Сүрүннээн тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктаналлар. Ынаҕы, сылгыны таһынан буур табаны, кырымахтаах саһылы туталлар. Бу туһунан Горнай делегациятыттан тыа хаһаайыстыбатын менеджерэ В.Н.Дьяконов сиһилии сэһэргээтэ.

"Чурапчы" ТХПК 2008 сыл түмүгүнэн "Сыл бастыҥ кооператива", А.Т.Ноговицын "РФ тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ" ааттары ылбыттара. Бу – дьаныардаах, сыралаах үлэ түмүгэ, сомоҕолоһон үлэлиир биир үтүө холобура. Андрей Тимофеевич тэрилтэтин үлэтин-хамнаһын билиһиннэрдэ, итиэннэ хас биирдии киһиэхэ түгэтиллэр матырыйааллары биэрэн уопут атастаһыытыгар сүрдээх үчүгэй иһитиннэриини оҥордо.

ДЬАНЫАРДААХ ҮЛЭ ТҮМҮГҮТТЭН СИЭТТЭРЭН

"Үүтү уонна үүт бородууксуйатын техническэй регламенын" туһунан 88-с нүөмэрдээх Федеральнай сокуон тахсан, тыа хаһаайыстыбатыгар улахан уларыйыыны таһаарда. Тыа сирдэригэр ити элбэх мунаарар боппуруостары үөскэтэр. Онон хас биирдии тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар улуус саҥалыы дьаһанан үлэлээн эрэр. Итиннэ уопут атастаһар уонна тыа хаһаайыстыбатын кытта билсэр сыаллаах бу күннэргэ Чурапчыбытыгар горнайдар ыалдьыттаан бардылар.

Салгыы Горнай улууһун баһылыга Петр Николаевич Алексеев санаатын үллэстэр:

– Горнайтан 17 буолан кэллибит: биэс нэһилиэк баһылыктара, тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ, улуус дьаһалтатыттан специалистар. Сүрүн сыалбыт-сорукпут диэн тыа хаһаайыстыбатыгар уопут атастаһыы, "Чурапчы" ТХПК үлэтин кытта билсии. Интэриэһинэй, үчүгэй кэпсэтии таҕыста. Хас биирдиибит саҥаны, сонуну билэн бардыбыт. Маннык ыкса сибээстээхтик үлэлиир буоллахха, атын да боппуруостарга үрдүк таһымы көрдөрүөххэ сөп. Ханна да буоларын курдук, тыа хаһаайыстыбатыгар ортотунан 50-ча саастаах дьон үлэлииллэр. Ыччаты хабан сайылыктааһынҥа үлэлэһэбит. Норуот нэһилиэктэргэ түмсэн үлэлиир буоллаҕына, улуус кэскиллээх буолар, оттон улуус кэскиллээх буоллаҕына, республика сайдар. Сүрүн күүс – тыа хаһаайыстыбата буолуохтаах дии саныыбын. Онон бу сырыыбыт туһунан дьоммутугар-сэргэбитигэр кэпсиэхпит, ылбыт уопуппутун туһанан үлэлиэхпит.

Бэрт сэргэх сэһэргэһии буолла. Икки өттүттэн ыйытыы биэрэн, онно сиһилии хоруйу ылан бары да астынныбыт. Бэлиэтээн эттэххэ, Горнай худуоһунньуктарынан, суруйааччыларынан аатырбыт улуус "Горнай улууһун киэн туттар дьоно" диэн серия кинигэни бэлэхтээтилэр. Оттон биһиги улууспут туһунан сиһилии билсэллэригэр ыалдьыттарга Михаил Лоскин, Андрей Ноговицын кинигэлэри туттартаатылар.

Аграфена КУЗЬМИНА.

ЫЧЧАТ СЫЛЫН БАСТАКЫ АРАСКЫЛАРА

Аҕа дойдуну көмүскүүр уоттаах сэрии сылларыгар Аркадий Гайдар "Тимур уонна кини хамаандата" диэн кинигэтэ тарҕанан, сэрии ыар тыына төһө да сабардаан турдар, бүтүн Союз үрдүнэн "Улуу бачыымтан" (Ленинскэй субуотунньуктартан) итэҕэһэ суох модун хамсааһын саҕаламмыта. Онно элбэх ахсаанnaах оскуола оҕото кыралыын-улаханныын, бүтүн кылааһынан, бөлөхтөрүнэн тахсаннар, Аҕа дойду көмүскэлигэр сылдьар фронтовиктар, өлбүт буойуттар кэргэттэригэр, кырдьаҕастарга, кыаммат ыалларга туох баар үлэлэригэр көмөлөһөллөрө. Ити - оҕо кыра сааһыттан кырдьаҕаһы ытыктыыр, кыаммакка көмөлөһөр, аһымал айыы санаалаах, дойдуга, норуокка бэриниилээх патриот буола улаатарыгар, үөрэххэ дьаныардаах, үлэ ханнык да көрүнүттэн толлубат, туруоруммут сыалы-соругу ситиһэ үөрэнэригэр иитэр.

Биһиги көлүөнэ оҕо сааспыт ити кэмнэргэ аасыт буолан, тимуровскай хамсааһыны оҕо аймахха үлэ бырааһынныыгын курдук үрдүктүк сыаналыыбыт, олохпут биир кэрэ кэрдиис кэмин курдук ахтабыт, саныыбыт. Бар дьоммут, ордук кыаммат, ыарыһах, тулаайах дьон махталларын истэр, кинилэр харахтарыгар дьол кыыма тырымныы умайарын көрөр – бу биһиэхэ үрдүк дьол этэ.

Дойду үрдүнэн быйыл Ыччат сыла биллэрилиннэ. Ол чэрчитинэн Иван Федосеев - Доосо аатынан Дириҥнээҕи орто агрооскуолатын (директор А.А.Сергеев) үрдүкү кылаастарын оҕолоро 12 тимуровскай хамаанда тэринэн нэһилиэккэ субуотунньуктаатылар. Үлэ, тыыл ветераннарыгар мас хайытан, саһааннаан, от тардан о.д.а. дьиэ ис-тас үлэтигэр көмөлөстүлэр.

Ол курдук, биһиги дьиэ кэргэнҥэ тустуу тренерэ Д.Ф.Иванов салайааччылаах хамаанда кэлэн үлэни тулуппата. Нэһилиэк киэн туттар оҕолоро - волейболистар Ваня Флегонтов, Айаал Луковцев (11-с кылаастар), баскетболист Коля Пестерев (9-с кыл.) уонна тустуук Андрей Пестерев (7-с кыл.) үлэҕэ да дьаныардаахтык сыһыаннаһалларын көрдөрдүлэр. Биһиги курдук көрөр-истэр, чугас эргин көмөлөһөр киһитэ суох кырдьаҕастарга булууска муус угуута, мас-от бэлэмнээһинэ, этэргэ дылы, "аалы соспукка, хайаны суорбукка тэнтээх" үлэлэр буолан турдахтара... Онон оҕолор көмөлөрүнэн сүгэһэр оҥосто сылдьыбыт үлэбит биир күнүнэн оҥоһуллан хаалла.

Тимуровскай хамсааһынҥа кыттыбыт оҕолорго барҕа махталбытын, аман алгыспытын тиэрдэбит. "Тимур Гайдар хамсааһынын" албаннаах аатын кырытыннарбакка, кутаатын төлөнүн сөҕүрүппэккэ, салҕаан, саҥардан, өссө киэҥ далааһыннаахтык сайыннаран иһэргитигэр баҕарабыт.

А.Д.АММОСОВ,
хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа.

Уважаемые жители Чурапчинского улуса (района)!

В целях организации прокурорского надзора за соблюдением законодательства о муниципальных выборах и обеспечения оперативного реагирования и своевременного 1 принятия мер по возможным фактам противоправных действий экстремистского характера в период подготовки к проведению и проведения дополнительных выборов депутатов представительного органа МО "Ожулунский наслег" и МО "Чурапчинский наслег", назначенных на 1 марта 2009 года, прокуратурой Чурапчинского района, разработан график дежурств оперативных сотрудников прокуратуры.

График дежурств, в период подготовки и проведение дополнительных выборов депутатов представительного органа МО "Ожулунский наслег" и МО "Чурапчинский наслег", назначенных на 1 марта 2009 года:

27 февраля 2009 года - заместитель прокурора Чурапчинского района Афанасьев Савва Июльевич. **Раб. тел.:** 41-274.

28 февраля 2009 года - помощник прокурора Чурапчинского района Николаев Михаил Александрович. **Раб. тел.:** 41-476.

1 марта 2009 года – прокурор Чурапчинского района Колмогоров Егор Вячеславович. **Раб.тел.:** 42-662.

На основании выше изложенного, по всем фактам нарушений избирательного законодательства во время подготовки и проведения выборов, назначенных на 1 марта 2009 года, просим обращаться в прокуратуру Чурапчинского района.

Прокуратура Чурапчинского района.

"Көлүкэчээн" диэн тыллы истибит хас биирдии оҕо да, улахан да дьон улууспутугар, республикаҕа, Аан дойдуга тиийэ Сахабыт сирин, Чурапчы улууһун аатташпыт Мугудай нэһилиэгиттэн тахсыбыт образцовай үҥкүү ансамблын саныыра саарбаҕа суох.

Бу күннэргэ "Көлүкэчээн" оҕо народнай ансамбла 20 сыллаах үбүлүөйүн бэлиэтиир. Аан бастаан Чурапчы нэһилиэгэр, онтон Мугудайга улахан концертары көрдөрдүлэр. "Көлүкэчээн" бэлиэ даататынан күлүн тутар 3 күнүтэр Дьокуускай куоракка А.Е.Кулаковскай-Өксөкүлээх Өлөксөй аатынан культурнай киинигэ оссо биир түмүктүүр концертка дьону-сэргэни ыҥырар.

"КӨЛҮКЭЧЭЭН" АНСАМБЛЬ 20 СЫЛА!

Ансамбль оҕолоро, бары да өйдүүрүгүт буолуо, 90-с сыллар бүтүүлэригэр үүнэ сири тиллийэ көппүттэрэ, элбэх конкурс, фестиваль лауреаттарынан, дипломаннарынан, Гран-при хаһаайыныларынан буолбуттара. Италия, Франция, Африка, Кыргызия, Венеция, Россия араас куораттара. Санаан көрүҥ, бу дойдуларга ким да билбэт нэһилиэгиттэн, Саха сирин биир муннутуттан кэлбит оҕолор кыайы-хотто наһаалыыллар! Ситиһии салайааччыттан улахан кэһи тоҕоруспут. Зал иһэ толору буолан, улаханнык кэтэһиннэрэ барбатылар, концерт саҕаланна.

Ыытааччылар, эдэркээн уоллаах кыыс, кэлбит дьону барыларын эҕэрдэлээн туран, Н.Н.Терютина уонна Е.П.Сивцева-ны сценаҕа ыҥыран таһаардылар. Киниилэр үөрэн-көтөн, көрөөччүлэр дохсун ытыстарын тыаһынан доҕуһуоллатан, үбүлүйэйэ аналлаах дьоро кэпсэни астылар. Салгыы "Көлүкэчээн" ансамбль биһи көрдөрбүттэрэ.

Түгүлүктээх "Көлүкэчээни" тас дойдулар таһыннарыгар таһаарбыт дьонуван Николай Николаевич Терютин уонна Елена Петровна Сивцева буолаллар. Мин оччолорго Д.Д.Красильников аатынан Мугудай орто оскуолатыгар үөрэнэр кэммэр ансамблга кыыс кэм иһигэр сылдьыбыттаахтыын. Үҥкүүгэ дьарыктанар оҕолор кинһэ хойукка диэри "үһүс корпустан" тахсыбат буолабыт. Биир үҥкүүну хаһан бары биир тэҥник хамсанар буолуохалыыбыт диэри хатыламмыбыт Николай Николаевич уонна Елена Петровна онтук үрдүк ирдэбиллээх, хас биирдии оҕоттон бэриниилээх, дьулуурдаах, тулуурдаах буолууну ирдии-ир буоланнар ансамбль алтан сигэстэрэ.

Олунньу 21 күнүтэр Мугудайга ыытыллыбыт концертка сыыппыттым. Олус долгуйдум уонна дуоһуйдум.

Бу күн концерт иккиһэ 6 чаастан саҕаланарын истибиппит эрээри, үлэ-хамнас үмүрүйэҥ биэрбэккэ алтаны кыратык аһыыта тиксибит. Арай кулуупка киирбиппит – биир да миэстэ суох. Өторуһан бу сыныаланг иккитэр кэлбэтэх элбэх саалайаччыларга махтал суруктары, бэлэхтэри туттардылар. "Мугудай нэһилиэгэ" МТ дьаһалтатын баһылыга К.И.Пермяков ансамбль урукку уонна билиҥҥи салайааччыларыгар махтал суруктарын, бэлэхтэри уунна.

Бу дьоро кэпсэ "Көлүкэчээнтэ" сылдьыбыт уонна билиптэн үҥкүүлүүр оҕолор биэрэ сценаҕа тахыстылар, урукку уонна сана үҥкүүлэри миинэ мустубут дьоҥҥо бэлэхтээтилэр. Урут сылдьыбыт оҕолор билиҥҥи бары тус-туспа суолланан-иистэнэн, олоххо ыллыктарын булан үлэлии-хамсыы, үөрэнэ сылдьаллар. Ол эрэн бу күн бары биирдэ түмүстүлэр, аастыт кэмнэрдээҕи үҥкүүлэрин бары биир кэһи курдук хамсанан сценаҕа тахсан үҥкүүлээбиттэриттэн бары олус өхтүбүт, астынныбыт. Станислав Катаков 20 сыллаах үбүлүйүүнэн таҥналлаах ансамбльтар бэлэхтээбит "Сайылык оҕолоро" үҥкүүтэ киэҥ биһиробилии ылла.

Маргарита Кириллина, Станислав Катаков, Дмитрий Артемьев үҥкүүлэрэ, Маргарита Кириллина, Н.Н.Терютин, Гриша Пермяков – Сахамин ырыалара үбүлүйэйдээх даата кэрэ киэҥэтин киэргэттилэр.

Концерт түмүктэммитин кэнниттэн ансамбль оҕолоро салайааччыларын, төрөппүттэрин кытта хаартыскаҕа түстүлэр, концерт тула санааларын үллэһиннилэр.

20 сыл диэн эттэхххэ дэбэн! Бу сыллар тухары төһөлөөх элбэх долгутуулаах концертар, конкурстар, гастроллар ааспыттара буолуой? Маннык барыстыгар чиэстээхтик кыттан кэлбит "Көлүкэчээн" ансамблга иннинэттэн даҕаны өссө үрдүк ситиһиилэри баҕарабын!

КОЛЛЕДЖКА НАУКА ДЕКАДАТА

Чурапчытаабыт технический колледжка Наука декадатын чэрчитинэн аан бастакы студеннар икки ардыларыгар научнай-практическай конференция ыытыллыбта.

Декада олунньу 9-20 күнүтэр буолла. Бу күннэргэ студеннар колледж иһинээҕи үүнэ олимпиадаҕа кытыннылар. Ол курдук, технический, экономический научаларга, английскай, нууччча тылларыгар, математикаҕа, информатикаҕа бэйэлэрин күүстэрин тургутан көрдүлэр.

Наука декадатын түмүктүүр дьаһал олунньу 20 күнүтэр буолан ааста. Научнай-практическай конференцияҕа 4 секциянан 20 кэриҥэ доклад истиллибит. Хас секция ахсын туспа комиссия үлэлээн түмүктэри таһаарбыттар. Колледж директорын научнай-методическай үлэҕэ солбуйааччыта, педагогическай наука кандидата Лилия Михайловна Иванова этэринэн, бастакы конференция диэтэххэ, студеннар үлэлэрэ, талыллыбыт темаларa үчүгэйдэр, таһымнаахтар эбит. Лилия Михайловна: "Салгыы сайыннаран, сыл аайы ыытыллар буоллаҕына таһым өссө үрдээн иһиэ диэн эрэллээхпит. Быйыл экспертнэй составтан күүстээх диэн болҕотиэххэ наада. Холобур, технический дисциплиналарга СГУ инженернэй-технический факультетын доцена, технический наука кандидата Э.Ф.Сидоров, филологическай наукаларга ЧГФКСИ учуонай секретээрэ, педагогическай наука кандидата Л.К.Адамова, социальнай наукаларга ЧУТ директорын научнай үлэҕэ солбуйааччыта, педагогическай наука кандидата И.С.Соловьева ода. үлэлээтилэр", – диэн кэпсиир.

Түмүктэргэ киирдэххэ, бастакы үс миэстэҕэ тиксибиттэргэ бастакы, иккис, үһүс степениэх дипломнар, бэлэхтэр туттарыллыбыттар. Технический наукаларга кыайыылаҕынан аатталан Вася Хоютанов уонна Егор Саввин бастакы степениэх дипломнары ылбыттар. Экономический наукаларга Яна Попова, филологическай наукаларга Николай Кривошапкин, социальнай наукаларга Даниил Петров кыайыылаахтарынан буоллулар. Кыттыбыт оҕолор бары сертификаттарынан, хайҕал суруктарынан наҕараадаланныллар. Кыайбыт оҕолор салайааччылара Т.М.Лоскина, А.К.Иванова, Л.И.Дорогунова, А.Н.Максимова эмиэ махтал суруктары, бэлэхтэри туттулар.

Аастыт сылга колледжка наука декадатыгар олимпиадалар эрэ ыытыллыбыт буоллахтарына, быйыл сайдыны барбыта тута хараҕа быраҕыллар. Онон, студеннар, өссө үрдүк кирбиилэри дабайаритыгар!

Баламаҕа бэлэмнэтэ Наталья ГАВРИЛЬЕВА.

ОРТ 1-й канал

Понедельник, 2 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 00.30 Новости
09.05 Малахов +
10.20 Модный приговор
11.20 Контрольная закупка
12.20 Т/с "Агент национальной безопасности"
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Т/с "Огонь любви"
16.10 Давай поженимся!
17.00 Федеральный судья
18.20 Жди меня
19.10 Т/с "След"
20.00 Т/с "Жаркий лед"
21.00 Время
21.30 Т/с "Группа Zeta"
22.30 Д/ф "Лариса Лужина. Жизнь по вертикали"
23.30 Познер
00.50 Гении и злодеи
01.20 Х/ф "Белые люди не умеют прыгать"
03.20 Х/ф "Однажды в Токио"

Вторник, 3 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 23.30 Новости
09.05 Малахов +
10.20 Модный приговор
11.20 Контрольная закупка
12.20 Т/с "Агент национальной безопасности"
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Т/с "Огонь любви"
16.10 Давай поженимся!
17.00 Федеральный судья
18.20 Пусть говорят
19.10 Т/с "След"
20.00 Т/с "Жаркий лед"
21.00 Время
21.30 Т/с "Группа Zeta"
22.30 Эдвард Радзинский: "Смерть Сталина. Другая версия"
23.50 Х/ф "Комната страха"
01.50 Х/ф "Великий рейд"
04.00 Д/ф "113 граммов счастья"

Среда, 4 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
09.05 Малахов +
10.20 Модный приговор
11.20 Контрольная закупка
12.20 Т/с "Агент национальной безопасности"
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Т/с "Огонь любви"
16.10 Давай поженимся!
17.00 Федеральный судья
18.20 Пусть говорят
19.10 Т/с "След"
20.00 Т/с "Жаркий лед"
21.00 Время
21.30 Т/с "Группа Zeta"
22.30 Эдвард Радзинский: "Смерть Сталина. Другая версия"
23.50 Х/ф "Месть"
02.00 Х/ф "Серебряная стрела"
03.50 Т/с "Акула"

Четверг, 5 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
09.05 Малахов +
10.20 Модный приговор
11.20 Контрольная закупка
12.20 Т/с "Агент национальной безопасности"
13.20, 04.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Т/с "Огонь любви"
16.10 Давай поженимся!
17.00 Федеральный судья
18.20 Пусть говорят
19.10 Т/с "След"
20.00 Т/с "Жаркий лед"
21.00 Время
21.30 Т/с "Группа Zeta"
22.30 Человек и закон
23.50 Судите сами
00.40 Х/ф "Побег"
02.30 Х/ф "Чудо на 34 улице"

Пятница, 6 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
09.05 Малахов +
10.20 Модный приговор
11.20 Контрольная закупка
12.20 Т/с "Агент национальной безопасности"
13.20, 05.10 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Т/с "Огонь любви"
16.10 Давай поженимся!
17.00 Федеральный судья
18.20 Пусть говорят
19.00 Поле чудес
20.00 Т/с "Жаркий лед"
21.00 Время
21.30 Т/с "Группа Zeta"
22.30 Х/ф "Парфюмер"
01.00 Х/ф "Тайная жизнь слов"
03.10 Х/ф "Сделай или умри"
04.30 Т/с "Акула"

Суббота, 7 марта
05.40 Х/ф "Золото"
06.00, 12.00 Новости
07.30 Играй, гармонь любимая!
08.10 Мультфильм
09.00 Слово пастыря
09.20 Здоровье
10.10 Смак
10.50 Д/ф "Тщательнее надо, ребята"
12.10 Х/ф "Девушка без адреса"
13.50 Х/ф "Отчим"
15.30 Концерт "Песни для любимых"
17.40 Кто хочет стать миллионером?
18.40 Х/ф "Мумия"
21.00 Время
21.20 Х/ф "Братство камня"
23.10 Футбол. Суперкубок России. "Рубин" - ЦСКА
01.10 Д/ф "Королева высоты Елена Исинбаева"
02.00 Национальный отбор на конкурс "Евровидение 2009"
05.20 Т/с "Акула"

Воскресенье, 8 марта
06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Х/ф "Дама с попугаем"
08.20 Х/ф "Одинокая женщина желает познакомиться"
10.10 Пока все дома
11.00 Д/ф "Анастасия Заворотнюк. В поисках любви"
12.10 Х/ф "Девчата"
14.00 Х/ф "Ирония судьбы, или С легким паром!"
17.30 Х/ф "Любовь и голуби"
19.30, 21.20 Анимационный фильм "Ледниковый период: Глобальное потепление"
21.00 Время
23.00 Приют комедиантов
00.50 Х/ф "Основной инстинкт - 2"
02.50 Х/ф "Убрать перископ"
04.10 Х/ф "Приключения Форда Ферлейна".

РТР 2-й канал

Понедельник, 2 марта
05.00 Доброе утро, Россия!
08.55 Д/ф "Дзержецкие. Вызов судьбе"
09.50 Т/с "Леди Бомж"
10.45, 17.45 Дежурная часть
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.25, 14.20, 17.20, 20.25 Вести-Москва
11.45 Х/ф "Гонки по вертикали"
16.30 Т/с "Кулагин и партнеры"
18.00 Т/с "Однажды будет любовь"
19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть"
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с "Северный ветер"
22.45 Дежурный по стране
23.45 Вести+
00.05 Х/ф "Правое дело"

Вторник, 3 марта
05.00 Доброе утро, Россия!
08.55 Д/ф "Умереть красивой. Ирина Метлицкая"
09.50 Т/с "Леди Бомж"
10.45 Дежурная часть
11.00, 20.00 Вести
11.25, 14.20, 17.20 Вести
11.45 Мультфильм
11.55 Т/с "Бандитский Петербург"
14.40 Т/с "Колдовская любовь"
15.35 Суд идет
16.30 Т/с "Кулагин и партнеры"
18.00 Т/с "Однажды будет любовь"
19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть"
20.25 Вести-Москва
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с "Северный ветер"
22.50 Д/ф "Проклятие фараонов"
23.45 Вести+
00.05 Х/ф "Цвет неба"
02.00 Горячая десятка

Среда, 4 марта
05.00 Доброе утро, Россия!
08.55 Д/ф "Наша Феличита"
09.50 Т/с "Леди Бомж"
10.45, 17.45 Дежурная часть
11.00, 20.00 Вести
11.25, 14.20, 17.20 Вести
11.45 Мультфильм
11.55 Т/с "Бандитский Петербург"
14.40 Т/с "Колдовская любовь"
15.35 Суд идет
16.30 Т/с "Кулагин и партнеры"
18.00 Т/с "Однажды будет любовь"
19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть"
20.25 Вести-Москва
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с "Северный ветер"
22.50 Д/ф "Крест над Балканами"
23.45 Вести+
00.05 Х/ф "Ниагара"
01.50 Кинескоп

Четверг, 5 марта
05.00 Доброе утро, Россия!
08.55 Д/ф "Праздник в ожидании праздника. Фазиль Искандер"
09.50 Т/с "Леди Бомж"
10.45, 17.45 Дежурная часть
11.00, 20.00 Вести
11.25, 14.20, 17.20 Вести-Москва
11.45 Мультфильм
11.55 Т/с "Бандитский Петербург"
14.40 Т/с "Колдовская любовь"
15.35 Суд идет
16.30 Т/с "Кулагин и партнеры"
18.00 Т/с "Однажды будет любовь"
19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть"
20.25 Вести-Москва
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с "Северный ветер"
22.50 Д/ф "Цена звездной роли"
23.45 Вести+
00.05 Х/ф "Мой личный штат Айдахо"

Пятница, 6 марта
05.00 Доброе утро, Россия!
08.55 Мусульмане
09.05 Мой серебряный шар
10.00 Т/с "Леди Бомж"
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.25, 14.20, 17.20 Вести-Московская область
11.45 Мультфильм
11.55 Т/с "Бандитский Петербург"
14.40 Т/с "Колдовская любовь"
15.35 Суд идет
16.30 Т/с "Кулагин и партнеры"
17.45 Дежурная часть
18.00 Т/с "Однажды будет любовь"
19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть"
20.25 Вести-Москва
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Большой праздничный концерт "Служим женщинам!"
23.45 Х/ф "Попса"
02.05 Х/ф "Смертельная ловушка"

Суббота, 7 марта
05.20 Х/ф "Невеста из Парижа"
06.45 Вся Россия
07.00 Сельский час
07.30 Диалоги о животных
08.00, 11.00, 14.00 Вести
08.10, 11.10 Вести-Московская область
08.20 Военная программа
08.45 Субботник
09.20 Мультфильм
09.30 Х/ф "Варвара-краса, длинная коса"
11.20 Национальный интерес
12.20 Х/ф "Блеф"
14.20 Вести-Москва
14.30 Субботний вечер
16.20 Х/ф "Самая красивая"
19.40, 20.40 Х/ф "Самая красивая - 2"
20.00 Вести в субботу
00.00 Х/ф "Незнакомцы"
01.40 Х/ф "Счастливая пропажа"

Воскресенье, 8 марта
06.05 Мультфильм
06.45 Х/ф "Воспитание жестокости у женщин и собак"
09.20 Х/ф "Девушка с гитарой"
11.10 Смеяться разрешается
13.00, 14.20 Праздничный концерт "Все звезды для любимой"
14.00, 17.00 Вести
15.30, 17.15 Х/ф "Служебный роман"
19.00 Праздничный вечер "Парад звезд"
20.55 Бабы, вперед!
00.00 Х/ф "Контракт на любовь"
02.00 Х/ф "Сладкий ноябрь"

Спорт 3-й канал

Понедельник, 2 марта
10.50 Баскетбол. Чемпионат России. Мужчины. "Спартак" - "Динамо"
12.45, 07.00 Вести-спорт
13.00 Зарядка с чемпионом
13.10, 13.55 Мультфильм
13.40 Мастер спорта
14.30 Путь Дракона
15.10 Вести-спорт.
15.15 Лыжный спорт. Чемпионат мира
17.15 Футбол. Чемпионат Италии. "Ювентус" - "Наполи"
19.25 Автоспорт. "Гонка звезд "За рулем"
20.25 Баскетбол. НБА. "Денвер" - "Лос-Анджелес Лейкерс"
22.55, 01.25 Хоккей. КХЛ. Открытый чемпионат России. 1/8 финала.
04.05 Биатлон. Открытый чемпионат Европы.
04.55 Неделя спорта
06.00 Европейский покерный тур
07.10 Летопись спорта
07.45 Футбол. Чемпионат Италии. "Интер" - "Рома"
09.35 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Прыжки с трамплина. К-134.labellabel Команды
11.00 Сноуборд. Кубок Европы. Бигэйр

Вторник, 3 марта
12.00 Страна спортивная
12.45, 14.40, 17.45, 22.40, 03.45, 06.50 Вести-спорт
13.00 Зарядка с чемпионом
13.10, 13.55 Мультфильм
13.40 Мастер спорта
14.10 Летопись спорта
14.55 Биатлон. Чемпионат Европы. Индивидуальная гонка. Женщины. Прямая трансляция
16.40 Неделя спорта
17.55 Биатлон. Чемпионат Европы. Индивидуальная гонка. Мужчины. Прямая трансляция
19.50 Скоростной участок
20.25 Баскетбол. НБА. "Филадельфия" - "Орландо"
22.55, 01.25 Хоккей. КХЛ. Открытый чемпионат России. 1/8 финала. Прямая трансляция
04.05 Биатлон. Чемпионат Европы. Индивидуальная гонка. Женщины
05.50 Вечер боев М-1. "Легион" (Россия) - сборная Японии
07.00 Рыбалка с Радзишевским
07.20 Биатлон. Чемпионат Европы. Индивидуальная гонка. Мужчины
09.00 Регби. "Кубок шести наций". Франция - Уэльс

Среда, 4 марта
11.00 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Эстафета. Мужчины
12.45, 14.40, 17.40, 22.40, 03.45, 05.50 Вести-спорт
13.00 Зарядка с чемпионом
13.10, 13.55 Мультфильм
13.40 Мастер спорта
14.10 Скоростной участок
14.55 Биатлон. Чемпионат Европы. Эстафета. Женщины. Прямая трансляция
16.30 Бобслей. Чемпионат мира. Четверки
17.10 Путь Дракона
17.55 Биатлон. Чемпионат Европы. Эстафета. Мужчины. Прямая трансляция
19.35 Регби. "Кубок шести наций". Франция - Уэльс
21.35 Неделя спорта
22.55, 01.25 Хоккей. КХЛ. Открытый чемпионат России. 1/8 финала. Прямая трансляция
04.05 Биатлон. Чемпионат Европы. Эстафета. Женщины
06.00 Биатлон. Чемпионат Европы. Эстафета. Мужчины
07.45 Регби. "Кубок шести наций". Ирландия - Англия
09.40 Сноуборд. Кубок Европы. Бигэйр

Четверг, 5 марта
10.45 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Масс-старт. Женщины. 30 км
12.45, 06.45 Вести-спорт
13.00 Зарядка с чемпионом
13.10, 13.55 Мультфильм
13.40 Мастер спорта
14.30 Гослото
14.45 Рыбалка с Радзишевским
15.10 Кудо. Чемпионат России
16.20 Футбол. Обзор матчей чемпионата Италии
16.55 Регби. "Кубок шести наций". Ирландия - Англия
19.00, 06.15 Точка отрыва
19.30 Художественная гимнастика. Кубок чемпионок
20.55 Баскетбол. Кубок России. Женщины. "Финал 8-ми". 1/2 финала.
22.55, 01.25 Хоккей. КХЛ. Открытый чемпионат России. 1/8 финала.
04.05 Хоккей России
05.10 Профессиональный бокс. Келли Павлик (США) против Бернарда Хопкинса (США)
06.55 Регби. "Кубок шести наций". Шотландия - Италия
08.55 Баскетбол. Кубок России. Женщины. "Финал 8-ми". 1/2 финала

Пятница, 6 марта
10.45 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Масс-старт. Мужчины. 50 км
12.45, 07.00 Вести-спорт
13.00 Зарядка с чемпионом
13.10, 13.55 Мультфильм
13.40 Мастер спорта
14.30 Точка отрыва
15.10 Кудо. Чемпионат России
16.30 Скоростной участок
17.00 Регби. "Кубок шести наций". Шотландия - Италия
19.10 Рыбалка с Радзишевским
19.25 Художественная гимнастика. Гран-при
20.50 Бильярд. Международный турнир "звезд"
22.55 Баскетбол. Кубок России. Женщины. "Финал 8-ми". Финал.
00.35 Хоккей. КХЛ. Открытый чемпионат России.
03.35 Вести-спорт.
03.40 Легкая атлетика. Чемпионат Европы в закрытых помещениях
05.55 Европейский покерный тур
07.10 Теннис. Кубок Дэвиса. 1/8 финала. Румыния - Россия
09.00 Баскетбол. НБА. "Торонто" - "Майами".

Суббота, 7 марта
11.40, 01.15, 08.30 Легкая атлетика. Чемпионат Европы в закрытых помещениях
13.00, 15.00, 18.40, 22.45, 03.55, 06.25 Вести-спорт
13.10, 06.35 Теннис. Кубок Дэвиса. 1/8 финала. Румыния - Россия
15.10, 04.15 Вести-спорт. Местное время
15.15 Летопись спорта
15.45 Будь здоров!
16.15 Футбол. Обзор матчей чемпионата Италии
16.50 Бильярд. Международный турнир "звезд"
18.50 Баскетбол. НБА. "Торонто" - "Майами"
20.55 Волейбол. Чемпионат России. Мужчины. "Газпром-Югра" (Сургутский район) - "Зенит" (Казань). Прямая трансляция
22.55 Хоккей. КХЛ. Открытый чемпионат России. 1/8 финала. Прямая трансляция
04.25 Футбол. Чемпионат Италии. "Торино" - "Ювентус". Прямая трансляция
09.30 Баскетбол. НБА. "Кливленд" - "Майами". Прямая трансляция

Воскресенье, 8 марта
12,25 Летопись спорта
13.00, 15.00, 18.40, 22.40, 03.55, 06.20 Вести-спорт
13.10 Волейбол. Чемпионат России. Мужчины. "Газпром-Югра" (Сургутский район) - "Зенит" (Казань)
15.10, 04.15 Вести-спорт. Местное время
15.15 Страна спортивная
15.45 Гослото
15.55 Художественная гимнастика. Гала-представление
16.50 Бильярд. Международный турнир "звезд"
18.50 Баскетбол. НБА. "Кливленд" - "Майами"
21.05 Футбол. Журнал Лиги чемпионов
21.35 Сноуборд. Кубок мира. Бигэйр
22.55 Хоккей. КХЛ. Открытый чемпионат России. 1/8 финала. Прямая трансляция
01.15, 08.25 Легкая атлетика. Чемпионат Европы в закрытых помещениях
04.20 Футбол. Чемпионат Италии. "Фиорентина" - "Палермо"
06.30 Теннис. Кубок Дэвиса. 1/8 финала. Румыния - Россия

НВК 4-й канал

Понедельник, 2 марта
06.40 "Призвание-учить детей..." (ТВ "Алдан")
07.00 "Новый день"
17.30 ДТРА "Полярная звезда": Родной мой край
18.00 "Саха Сирэ — Якутия"
18.30 "Чэгиэн" Прямой эфир
19.30 "Федерация"
20.00 "Улуус" показывает: Усть-Майский филиал
20.30 "Саха Сирэ — Якутия"
21.00 "Сарыал": Номинант театрального фестиваля "Золотая маска"-ТЮЗ
21.30 Россия, СР утуөлаах артыыһа Михаил Гоголев төрөөбүтэ 80 сааһыгар...
22.00 "Саха Сирэ — Якутия"

Вторник, 3 марта
06.45 "Формула безопасности"
07.00 "Новый день"
17.30 "Сарыал": Аксинья Адамова
18.00 "Саха Сирэ — Якутия"
18.20 "Эргиинтэ"
18.35 Итоги деятельности ГУ РО Фонда социального страхования России по РС (Я). Прямой эфир
19.15 "Реальный шаг"
19.30 "Стратегия республики"
20.00 "Улуус" программа көрдөрөр: Хаҥаластааҕы филиал
20.30 "Саха Сирэ — Якутия"
21.00 "Кэпсиэ"
22.00 "Саха Сирэ — Якутия"

Среда, 4 марта
6.45 "Долгожительница Севера" (ТВ "Анабар")
07.00, 21.30 "Новый день"
17.30 ДТРА "Полярная звезда": Эврика
18.00 "Саха Сирэ — Якутия"
18.20 "Бизнес-формула"
18.45 "Социум" ток — шоу
19.30 "Парламентский вестник"
20.00 "Улуус" показывает: Нижнеколымский филиал
20.30 "Саха Сирэ — Якутия"
21.00 "Тыа сирэ"
22.00 "Саха Сирэ — Якутия"

Четверг, 5 марта
06.40 "Усуйаана сорсуннаах сонордьута" ТВ)
07.00 "Новый день"
17.30 "Уйадас дууһалаах хорсун дьон" ("Хотун Бүлүү" ТВ)
18.00 "Саха Сирэ — Якутия"
18.20 "Ансамбль "Туймаада" - в Кремле"
19.00 "Правительственный час"
20.00 "Улуус" программа көрдөрөр: Ньурбатааҕы филиал
20.30 "Саха Сирэ — Якутия"
21.00 "Реальный шаг"
21.15 "Лик": Историк Пантелеймон Петров
21.45 "Олох — дьолу көрдөөһүн..."
22.00 "Саха Сирэ — Якутия"

Пятница, 6 марта
06.45 "Золотые мгновения якутского спорта"
07.00 "Новый день"
17.30 "Кулун тутар ый — Дьөһөгөй Айыы ыйа"
18.00 "Саха Сирэ — Якутия"
18.20 "Түйгүн кыыс?рииэ" ("Бороҕон" ТВ)
18.45 "Правовед"
19.15 "Тэтим"
20.00 "Улуус" программа көрдөрөр: Мүөматааҕы филиал
20.30 "Саха Сирэ — Якутия"
21.00 "Аал-луук мас": Сээркээн Сэһэн Афанасий Дьяконов
21.40 "Саха Сирэ — Якутия"

Суббота, 7 марта
17.00 "Тебан": Оралнимга дялти. Мария Погодаева
17.30 "Тарбаахалтыын эстмаахха"
18.00 "Истиг илдьит"
19.00 "Ситим быстыбат..." САССР народнай артыыһа Т.П. Местников төрөөбүтэ 105 сааһыгар"
19.30 "Саха Сирэ. Күнтэн күн". Информационнай биэрии
20.05 "Субботний вечер на НВК"
20.35 "Сардаана"
21.15 "Кыыс дууһата" Варя Ларионова кэнсиэрэ. 1 ч.
22.15 "Саха Сирэ. Күнтэн күн". Информационнай биэрии

Воскресенье, 8 марта
17.00 "Джумандживленд": С международным женским днем!
17.45 "Истиг илдьит"
18.10 "Любимой маме посвящается..."
18.40 "Sakha Next People"
18.55 "Клипмейкер"
19.15 "Реальный шаг"
19.30 "Якутия. День за днем"
20.05 ТВ-спорт: Титульные бои по боксу среди профессионалов-женщин
21.00 "Сайдам ырыа туһулгата" Далаана айар киэһэтэ
22.00 "Якутия. День за днем"

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

*Дириҥник убаастыыр, истиҥник саныыр убайбытын **ИУСТИНОВ Иван Константиновиһы** 65 сааскын туолар бэлиэ күннүнэн уонна Саха Республикатын "Бочуоттаах тутааччыта" бэлиэнэн наҕараадаламмыккынан итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Эдэр оҕо сааскыттан араас үлэҕэ эриллэн, суоллартан саҕалаан тутуу инженеринэн идэтин баһылыаххыттан төрөөбүт улууһуҥ чочуйуу сайдарыгар ыытыллыбыт бары тутууларга эн кыһаллыын баарыттан астынабыт. Бириэдьийр, мастар, прораб, кыһалҕалаах механик быһыытынан тутуу үлэтин бары мындьырдарын баһылаан, иилээн-саҕалаан, олоххо киллэрэн билэр идэлээхтэриҥ, улуус олохтоохторун махталларын ылаарыттан үөрэбит. Амарах дууһалаах, аһыныгас майгылаах, дьоҥҥо куруук көмөлөһөр, өйөбүл буолар үтүө киһибитигэр махтал тылларын аныыбыт.

Эйиэхэ, эн тапталлаах кэргэҥҥэр Валентина Николаевнаҕа, оҕолоргор, сиэннэргэр этэҥҥэ буолууну, чэгиэн доруобуйаны баҕарабыт. Эйиги тула үөрүү үмүөрүстүн, дьол тосхойдун диэн алгыыбыт.

Эҕэрдэни кытта Дьокуускайтан Иван, Раиса, Айсен, Андрей, Оля Поповтар.

* * *

*Убаастабыллаах коллегабытын, Чурапчы 2-с №-дээх орто оскуолатын алын кылаастарга учууталын **КАТАКИНОВА Валентина Константиновнаны** "Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна" бэлиэнэн наҕараадаламмыккынан ис сүрэхтэн үөрэн туран истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Баҕарабыт чэгиэн доруобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу, эссэ да уһуннук, өргү манньык үөрэ-көтө, үлэлии-хамсыы сылдьаргар. Эйигин кытта сырдык санаа, үөрүү эрэ арыаллаастын, олоххор, үлэҕэр барыта этэҥҥэ буоллун диэн алгыс тылларын этэбит.

Эҕэрдэни кытта Чурапчы 2-с №-дээх орто оскуолатын коллектива.

* * *

*Убаастыыр күндү күтүөппүтүн **ЛАЗАРЕВ Николай Михайловиһы** 55 сааскын туолар үбүлүөйгүнэн ис сүрэхтэн истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Эн сайаҕас, киэҥ-холку майгыгынан, үтүө үлэҕинэн барыбытыгар холобур буолаҕын. Баҕарабыт саха алмааһын курдук кытаанах доруобуйаны, олоххор үгүс үөрүүнү, дьолу-соргуну, аймах-билэ дьонуҥ сылаас сыһыаннарынан, дьиэ кэргэниҥ итии тапталларынан уруттанан чэгиэн-чэбдик буол, үөрэ-көтө сырыт, уһун үйэлэн.

Эҕэрдэни кытта Кожуровтар, Старостиннар, Павловтар, Исаковтар, Аржаковтар, Харитоновтар, Николаевтар дьиэ кэргэттэрэ.

* * *

*Күндүтүк саныыр, таптыыр кэргэммин, аҕабытын **ЛАЗАРЕВ Николай Михайловиһы** 55 сааскын туолар үөрүүлээх үбүлүөйгүнэн итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Эйиэхэ холку, сиэрдээх майгыҥ, үтүө суобаһыҥ, биһиги тустутугар ахсааба кыһамныыҥ, сылаас сыһыаныҥ, тапталыҥ, дьоһуннаах сүбэ-аман иһин барҕа махталбытын тиэрдэбит. Баҕарабыт чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, уһун үйэни, дьолу-соргуну. Олоҕуҥ устата кэрэ санаа кэккэлэстин, эрэл санаа энэрдэстин, ыра санаа ыксан истин диэн алгыыбыт.

Эҕэрдэни кытта кэргэниҥ Татьяна Егоровна, уолаттарыҥ Павел, Афоня, Коля Лазаревтар, Бааталайтан кыыһыҥ Людмила, күтүөтүҥ Яков Игнатьевтар.

* * *

*Күндү бырааппытын, убайбытын, таайбытын **ДАЛБАЕВ Прокопий Лукиһы** 55 сааскын туолар кэрэ-бэлиэ күнүнэн итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Баҕарабыт чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу, бары кэрэни, сырдыгы. Кырдьары билиммэт кытаанах санаалан, олох очуостарыттан иннибэккэ оҕолоргор, чугас дьоҥҥор өссө да уһун кэмнэргэ күүс-көмө, дурда-хахха буола тур!

Эҕэрдэни кытта эдьиийдэриҥ Екатерина, Мария, Христина, Намтан Саввиннар, Ивановтар, Тарабукиннар, Тааттаттан Тимофеевтар, Чурапчыттан Тарабукиннар, Далбаевтар, Баишевтар.

Кэриэстэбил

ОЛОҔУ ОЛОРУУ ҮТҮӨ ХОЛОБУРА БУОЛУОҔА

Тапталлаах убайым, аҕабыт, эһэбит, ытыктыыр тойонум, тапталлаах саҕаабыт, Аҕа дойду Улуу сэриитин, хотугу кэпэрүлүүгүүгү кыттыылааҕа, Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, үлэ ветерана, Аҕа дойду Улуу сэриитин 2-с степеннээх орденын кавалера, Чурапчы сэлиэнньэтин Бочуоттаах гражданина Макаров Василий Алексеевич ыараханнык ыалдьан биһигиттэн аҕыйах сыл анараа 2009 сыл олунньу 25 күнүгэр биир сыллын туолла.

Василий Алексеевич 1925 сыллаахха Сылаҕа нэһилиэгэр 10 оҕолоох дьадаҥы ыалга 7-с оҕонон күн сирин көрбүтэ. Аҕалара Алексей, ийэлэрэ Евдокия төрүт Сылаҕ олохтоохторо этилэр. Ийэлэрэ эдэр сааһыгар ыалдьан өлбүтэ. Василий Алексеевич адьыйдара Мария, Варвара, Улахан Аана, Кыра Аана, Анастасия, убайа Гаврил, бырааттара Егор, Алеша. Бэлэ Боо диэбэр. Бу дьонтон билигин балта Боо эрэ баар.

Василий Алексеевич оҕо эрдэҕиттэн эрэйи эҥэрдээн тапан үлэлээбитэ. Сэрии, сут-кураан, хотугу кэпэрүлүүгү кини саҥатыгар эмиэ сүктэрэллибитэ. 1942 сыл күһүнүгэр Кэбээйи оройуонугар "Коммуна" колхоз дьонун кытта биирдэ балык булдугар сылдьыбыта. 1943 сыллаахха Советскай Армияҕа ыҥырыллан, немецкэй-фашистскай Германияны кыайбыт кэнниттэн Японияны утары сэриигэ кыттыбыта. Кини сулуустубатыгар 36-с армияҕа Аргунь өрүһү туоран, Маньчжурия оройуонугар тимир суолу, Хайлар куоратын ылбыттара. Маньчжурскай операция ситиһиилээхтик ыытыллан кыайыы кэнниттэн Южнай Сахалин уонна Курильскай арыылары босхолообуттара. Василий Алексеевич бу сэриигэ хорсуннук сэриилэһэн, Японияны кыайыы иһин медалынан наҕараадаламмыта уонна өссө 5 сыл устата 1950 сылга диэри Курильскай Арыыларга Советскай Армия кэккэтигэр сулууспалаабыта.

Дойдутугар эргиллэн үлэни 1951 сылтан Чурапчы райпотребсоюһугар остолобуойга сэрдьаабыта уонна ити сыл алтынньы ыйыттан Дьокуускайдааҕы геологическай управление Чурапчытааҕы филиалыгар рабочайынан үлэлээбитэ. 2 сыл устата 7-с разрядтаах мастарга тиийэ үүнэн, 83 №-дээх Алларах Алданнааҕы партияҕа солбуйааччы мастарынан аналын үлэлээбит. 1954 сыллааххы дойдутугар эргиллэн 1958 сылга дылы оройуоннааҕы суол отделыгар десятниктыыбыта, 1963 сылтан суол управлениетыгар суол мастарынан, онтон 1967-1971 сс. диэри суол участогар начальнигынан үлэлээн Бүлүүгэ, Хаҥаласка. Таатта суол тутуутун курдук ыараханнык үлэ уопсайа 17 сыл устата эрэр эрчимнээх көмөтүнэн анаабыта, күүһүн-кыаҕын ууран, өйүн-санаатын туһаан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Салаалары быһыытынан дьону түмэр, ылыннарыылаах тыллаах-өстөөх, үлэһиттэрин ииниэр эппиэттээхтик бүтэрэн улахан ытыктабыллаах туһалара, билиигэ диэри үтүө тылларынан ахталлар.

1971 с. Василий Алексеевич кадрдары бэрээдэгин бэрэсиэнинэн СХТ-га инженеринэн анаммыта, бу тэрилтэҕэ 1974 с. диэри таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. 1974 с. коммунальнай тэрилтэ уонна благоустройство комбинатыгар нормировщигынан, 1976 сылтан бу тэрилтэ начальнигынан аналар уонна 1981 сылга бочуоттаах сынньалаҥҥа тахсыар диэри үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

Коммунальнай хаһаайыстыбаҕа үлэлиир кэмигэр оройуонна аан бастаан нэһилиэннэйэн бытовой таһымын хааччыйар участок тэриллибитэ, "Стрия" диэн аҕыс үүнүүнүрдээх тэрилэ ылымыйбыта. Эрэйдэнэн, эстэрбит олорор мас дьиэлэр акылаттара цементнэн үлэлэтэн кутулубуттара. 1976 с. аһыл учаастах аһаллан олорор дьиэлэри, социальнай, культурнай объектары кини иилээн-саҕалаан хабырта үлэлэрэ этилэр. Бу үлэлэр эбэх тэрэлиин, сырдык-сылбанан ыллыылар.

Пенсияҕа тахсан баран Чурапчытааҕы лесхоз-удьуоҕар кочегар-харабылынан сыл кэриэтэ үлэлээн баран ДРСУ-га прорабынан, ДьУОКХ-тар кладовщигынан, лесопункта прорабынан, Чурапчы Райкопунар сэргэлээтэр 1991 сылга диэри, пенсияҕа тахсан баран 10 сыл устата үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Кини сырдаах үлэлиир эрэ мунурдамма, оройуонун, сэлиэнньэтин олорор эстэйбэтин кытарта. Сэ курдук. Чурапчы 18,19,20 сельскэй советын депутатынан талыллан сэлиэнньэ олорор, дьонун-сэргэтин кыһалларын быһааарыыга бэйэтин чыл үлэлээбитэ, кэмэлэстиэ. Оройуон народнай хонтуруолун комитетын чилиэнинэн эр сылларга үлэлээбитэ. Чурапчы райуонун Райкопгомпоруун табаарыстыы суутугар председателинэн, ветераннар советтарын президиумун чилиэнинэн эр кэмнэргэ үлэлээбитэ. Төрөөбүт улууһун социальнай-экономическай сайдыытыгар киллэрбит эр сыллаах үлэтин үрдүктүк сыаналаан 1990 с. Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитин, 2006 с. Чурапчы сэлиэнньэтин Бочуоттаах гражданинын аатыгар тиэрдиллибиттэрэ. 2006 с. СР Президенин Махтал суругунан наҕараадаламмыта, элбэх үбүлүөйдээх медаллардаах.

1965 с. үлэр үрдүк көрдөрүүлэрин, үтүө суобаһын, итэҕэлин эйэтэлиэтэн мэйгэ ылбыттара. Чурапчы райкомун бюрота Коммунистическай партия кэккэтигэр биир санааны биэрэргэр. Дьэ, онтон ыла биһиги аҕабыт 43 сыл устата коммунист үрдүк аатын түһэн биэрбэккэ, олоҕун тэҥэх күнүгэр тиийэ чиэстээхтик сүгэн кэлбитэ.

Василий Алексеевич 1968 с. олоҕун доҕорун Хатылыттан төрүттээх Парфенова Клара Михайловнаны көрсөн ыал буолбуттара. Ийэбит эдэр сааһыгар олохтон туораабыта, аҕабыт биһигини бэйэтэ соҕотоҕун көрөн-истэн, үөрэттэрэн улаатыннарбыта, элбэх сиэннэргэ дьолун биллэ, олоҕутун түстэрэн барда. Кини олорон ааспыт олоҕо биһиэхэ барыбытыгар, биирдэ үөскээбит доҕотторбутугар-атастарбытыгар, кэккэлэһэ олорбут чугас ыалларбытыгар сыһыаны дьаҥ-чаҕа чел куттаах, иннинэн кэллэр диригэйдэх-салаалаах, олоҕу саатаан олоруу, дьиэ кэргэн эҕэ баһылыыта хайдах буолуохтааҕын дьыалаах туһэтэ буолар.

Таптыыр, ытыктыыр күндү киһибит сырдык кэриэһэ оҕолорутар, сиэннэригэр, аймахтарыгар уопутүүрүө суоҕа. Кини биһиэхэ мэлдьи олох олоруу холобура буола туруоҕа.

Биирдэ төрөөбүт балта Боо Алексеевна, кыыһа, уолаттара, күтүөтэ, кийиитэ, сиэннэрэ.

*Күндү биирдэ үлэлиир коллегабытын, үлэ ветеранын, Дьиэ-уот коммунальнай хаһаайыстыбатын Чурапчытааҕы филиалын сүрүннүүр экономиһын, киэҥ-кубэй ийэни, эйэҕэс эбээни, Долбор Хотуну **МАКАРОВА Людмила Петровнаны** үйэ аҥардаах үбүлүөйгүнэн итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Эн үтүө суобастаахтык дьиэ-уот коммунальнай хаһаайыстыбатын тэрилтэтигэр 23 сыл эҥкилэ суох үлэлээбиккин үрдүктүк сыналыыбыт. Эйиэхэ баҕарабыт саха алмааһын кытаанах доруобуйаны, үгүс үөрүүнү, уолбат үйүгүнү-быйаҥы, дьолу-соргуну! Бу күн сиригэр бэар үтүө, кэрэ барыта Эйиэхэ, Эн дьиэ кэргэҥҥэр тигистин, алаһа дьиэҕитигэр дьол-соргу тосхойдун, оҕолоруҥ, сиэннэриҥ үөрүүлэринэн уруттанан уһуннук, дьоллоохтук олор.

Эҕэрдэни кытта Дьиэ-уот коммунальнай хаһаайыстыбатын Чурапчытааҕы филиалын коллектива, профкома.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Кэһэрин маарга 8 х 7 дьиэ атыылана. **Биллэр тел.:** 8914-253-00-58, 8914-233-38-91.

* * *

50 Кет пилорама моторун, вагонеткалары атыылыыбын. **Биллэр тел.:** 26-123.

* * *

2000 сыллаах ЛТЗ-60 трактор уонна 30 м сварочнай кабели атыылыыбын. **Биллэр тел.:** 42-750.

* * *

Үчүгэй туруктаах, туйгун хааччыстыбалаах күпппиэ сыйдыыбыт 42-44 размердаах сыбаайба былаачыйата атыыланар. **Биллэр тел.:** 8914-288-23-27.

Мугудай нэһилиэгин олохтооҕо

ЗАХАРОВ Дмитрий Дмитриевич

олохтон туораабытынан кэргэннэригэр, уолугар, аҕатыгар, биирдэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Нэһилиэк дьаһалтата, ветераннар сэбиэттэрэ, инвалидтар обществолара.

Хоптоҕо нэһилиэгин олохтооҕо, тыыл, педагогическай үлэ ветерана

МАКАРОВА Татьяна Афанасьевна

ыараханнык ыалдьан олохтон туораабытынан кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

– Күндү аймахтара Макарова Татьяна Афанасьевна өлбүтүнэн оҕолоругар Галяҕа, Пашаҕа, Машаҕа, Афоняҕа уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр Чурапчыттан Анна, Иван Поповтар;

– Тыыл, педагогическай үлэ ветерана Макарова Татьяна Афанасьевна уһун ыараханнык ыалдьан олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар Чурапчыттан А.Н.Степанов, А.А.Дьячковская, Мугудайтан Тарабукиннар, Сылаҕттан Е.П.Сивцева уонна кинилэр оҕолоро.

Хоптоҕо нэһилиэгин олохтооҕо, И.Е.Федосеев аатынан Диринтээҕи орто агроскуола директорын хаһаайыстыбаннай чааһын солбуйааччы

ИВАНОВ Роман Романович

олохтон туораабытынан кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

– Дириҥ орто агроскуолатын директорын хаһаайыстыбаннай чааһын солбуйааччы Иванов Роман Романович олохтон туораабытынан кэргэнигэр Светлана Афанасьевнаҕа, оҕолоругар, биирдэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар оскуола профкома, салалтата, коллектива;

– Иванов Роман Романович олохтон туораабытынан кийиитигэр, уолугар, табаарыстарыгар Федор Романовичка, биирдэ төрөөбүттэригэр "Чурапчы суоллара" ААО коллектива;

– Иванов Роман Романович өлбүтүнэн кэргэнигэр Светлана Афанасьевнаҕа, оҕолоругар, чугас аймахтарыгар Дириҥтэн Саргыдаевтар, Слепцовтар, Потаповтар, Чурапчыттан Пестеревтэр, Таатттан Потаповтар;

– Хоптоҕо нэһилиэгин олохтооҕо Иванов Роман Романович ыараханнык ыалдьан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Светлана Афанасьевнаҕа, оҕолоругар, чугас аймахтарыгар Валентина Афанасьевна, Маҥчаары Семенович Толстоуховтарга Т.И.Романова дьиэ кэргэнэ;

– Тапталлаах аҕалара, кэргэнэ Иванов Роман Романович күн сириттэн барбытынан биирдэ үөрэммит табаарыстарыгар Леняҕа, күтүөттэригэр Васяҕа, кийиитигэр Светлана Афанасьевнаҕа, убайыгар Федяҕа, бырааттыгар Стаска Лена биирдэ үөрэммит табаарыстара;

– Күндүтүк саныыр биирдэ үөрэммит табаарыстара Иванов Роман Романович ыараханнык ыалдьан олохтон туораабытынан кэргэнигэр, истиҥник саныыр кийиитигэр Светлана Афанасьевнаҕа, оҕолоругар, аймахтарыгар Чурапчы орто оскуолатын 1970 сыллааҕы выпуһа;

– Күндү бырааттара, убайдара Иванов Роман Романович эмискэ ыалдьан соһумардык олохтон туораабытынан кийииттэригэр, сиэнистэригэр Светлана Афанасьевнаҕа, оҕолоругар Федор Романовичка, Стаска, Лена Романовнаҕа уонна кини дьиэ кэргэнигэр биирдэ төрөөбүттэрэ Варвара Романовна Соломонова, Надежда Романовна Филиппова, Василий Романович, Анисия Романовна Ивановтар уонна кинилэр дьиэ кэргэттэрэ, саҥаһа Любовь Ивановна, кини оҕолоро;

– Ыксa ыаллара, табаарыстара, ыал аймах аҕата, тапталлаах кэргэн Иванов Роман Романович күн сириттэн барбытынан дьүөгэлэригэр Светлана Афанасьевнаҕа, оҕолоругар Федяҕа, Стасикка, Леняҕа, күтүөтүгэр Васяҕа "Озерная" түөлбэ олохтоохторо;

– Иванов Роман Романович күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр Светлана Афанасьевнаҕа, оҕолоругар, аймахтарыгар Чурапчытааҕы Райгаз коллектива;

– Күндү бырааппыт, убайбыт, Дириҥ бөһүөлэгин олохтооҕо Иванов Роман Романович олохтон туораабытынан кэргэнигэр, кийииттэригэр, сиэнистэригэр Светлана Афанасьевнаҕа, оҕолоругар, биирдэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар, доҕотторугар Чурапчыттан бары Седалищевтар, Захаровтар, Мэҥэ-Хаҥаластан Бүтэйдээҕиттэн эдьиийэ М.Г.Иванова, Захаровтар, Ивановтар, Амматтан Чабыевтар, Саввиннар;

– Хоптоҕо нэһилиэгин олохтооҕо, И.С.Федосеев аатынан Диринтээҕи орто агроскуола директорын хаһаайыстыбаннай чааһын солбуйааччы, убаастыыр табаарыстара Иванов Роман Романович эмискэ ыалдьан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Светлана Афанасьевнаҕа, уолаттарыгар Федяҕа, Стаска, кыыһыгар Леняҕа, күтүөтүгэр Васяҕа Дириҥтэн табаарыстара А.И., Н.С. Григорьевтар, З.И., И.П. Флегонтовтар, А.С.Андреева, П.М., Н.К. Сергучевтар, А.П., Г.Г. Кузьминнар, Р.С., Н.М. Старостиннар;

– Тапталлаах аҕата Иванов Роман Романович күн сириттэн барбытынан уолугар, "Арчын" ХЭО управляющай компания экономиһыгар Иванов Федор Романовичка "Арчын" ХЭО коллектива.

Редактор - директор: А.А. ЗАХАРОВ.
Редактор - директоры солбуйааччы, суруk уонна культура отдела – Г.И. ПОЛУСКИНА.
Эппиэттиир секретарь, быраап отдела – О.В. ЖИРКОВА.
Политика, экономика, спорт, тыа хаһаайыстыбатын отдела – А.М. СЛЕПЦОВ.
Үөрэх, доруобуйа харыстабылын отдела – А.М. АДАМОВА.
Ыччат, оҕо-аймах отдела – Н.Н. ГАВРИЛЬЕВА.
Верстальщик – Э.И. ХОМУС.
Корректор – В.Н. ПЕТРОВА.
Бэчээттээччи – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук государственнай учреждение. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ СР региональнай управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №19-0423.

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358.
E-mail: Ozanoolоh@churap.sakha.ru

Саҥа олох

Автор суругар этиллэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр буолбатах. Суруйка ыйыллар чахчылар кырдьыктаахтарыгар эппиэтинэһи автор тус бэйэтэ сүгэр.

"Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук ГУ. Офсетнай бэчээт. Сакааһын №№ 22–23. Тираж 2300. 27.02.2009 с. бэчээккэ бэриллиннэ.
Хаһыат нэдиэлэҕэ үстэ: оптуорунньукка, чэппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар. Индекса: 54907.